Sikkerhed hver dag
-
knæk kurven for alvorlige arbejdsulykker

Handleplan mod arbejdsulykker i bygge- og anlægsbranchen

Udarbejdet af 3F - Fagligt Fælles Forbund, Blik- og Rørarbejderforbundet, Bygherreforeningen, Bygge- Anlægs- og Trækartellet, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Byggeri, Dansk El-forbund, DANSKE ARK – Danske Arkitektvirksomheder, Danske Malermestre, FRI – Foreningen af Rådgivende Ingeniører, Malerforbundet i Danmark, TEKNIQ – Installatørernes Organisation og Arbejdstilsynet.

Oktober 2013

Indhold

1. INDLEDNING **4**

LÆSEVEJLEDNING 5

2. VIDEN OM ULYKKER **5**

3. EKSISTERENDE INDSATS **7**

4. TVÆRGÅENDE INDSATSER **8**

4.A LÆRLINGE 9
4.B UNGE OG NYANSATTE 9
4.C SIKKERHED FOR UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT 10
4.D SMÅ VIRKSOMHEDER 10
4.E SAMARBEJDET PÅ BYGGEPLADS OG I VIRKSOMHEDEN, HERUNDER AMO 11
4.F ARBEJDSTILSYNETS VIDENSGRUNDLAG 11

5. INDSATS OVER FOR BYGHERRER OG RÅDGIVERE **12**

5.A STYRKE BYGHERRER OG RÅDGIVERES KOMPETENCER PÅ OMRÅDET 12
5.B STYRKE ARBEJDSMILJØRÅDGIVNING OG ARBEJDSMILJØKOORDINERING 13
5.C UDVIKLING AF NYE MATERIALER OM ARBEJDSMILJØ 13
5.D DEN IKKE-PROFESSIONELLE BYGHERRE 14

6. BRANCHERETTEDE INDSATSER **14**

6.A EL-BRANCHEN 14
6.B VVS-BRANCHEN 15
6.C MALERBRANCHEN 16
6.D TØMRER- OG SNEDKERVIRKSOMHED 16
6.E MUREROMRÅDET 17
6.F ØVRIGE DELBRANCHER 17

7. BILAG **18**

BILAG 1 – LISTE OVER BIDRAGYDERE TIL HANDLEPLANEN **18**

BILAG 2 – INITIATIVER I DETALJEN **19**

INITIATIV 4.A – INDSATS FOR LÆRLINGE 19
INITIATIV 4.B – UNGE OG NYANSATTE 22
INITIATIV 4.C – SIKKERHED FOR UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT 23
INITIATIV 4.D – SMÅ VIRKSOMHEDER 25
INITIATIV 4.E – SAMARBEJDET PÅ BYGGEPLADSEN OG I VIRKSOMHEDEN, HERUNDER ARBEJDSMILJØORGANISATIONEN (AMO) 28
INITIATIV 4.F – ARBEJDSTILSYNETS VIDENSGRUNDLAG 29
INITIATIV 5.A – STYRKE BYGHERRER OG RÅDGIVERES KOMPETENCE VEDR. ARBEJDSMILJØ 30
INITIATIV 5.B – STYRKE ARBEJDSMILJØRÅDGIVNING OG ARBEJDSMILJØKOORDINERING 32
INITIATIV 5.C – UDVIKLING AF NYE MATERIALER OM ARBEJDSMILJØ 34
INITIATIV 5.D – FORMIDLING OM ARBEJDSMILJØ TIL DEN IKKE-PROFESSIONELLE BYGHERRE 35
INITIATIV 6.A – INDSATS I EL-BRANCHEN 37
INITIATIV 6.B – INDSATS I VVS-BRANCHEN 38
INITIATIV 6.C – INDSATS I MALERBRANCHEN 40
INITIATIV 6.D – INDSATS I TØMRER- OG SNEDKERVIRKSOMHED 41
INITIATIV 6.E – INDSATS I MURERBRANCHEN 42

BILAG 3 – AFTALER OM ØVRIGE ENKELTBRANCHER **46**

BILAG 4 – VIDENSGRUNDLAG **48**

GENERELLE DATA 48
BYGHERRER OG PROJEKTERENDE 58
EL-INSTALLATION 62
VVS- OG BLIKKENSLAGERARBEJDE 64

MALERE 66
TØMRER- OG BYGNINGSSNEDKERVIRKSOMHED 67
MURERE 69
TAGDÆKNINGSVIRKSOMHED 71

BILAG 5 – KOMMISSORIUM 73

1. Indledning

Der er en højere frekvens af registrerede arbejdsulykker i bygge- og anlægsbranchen end i de fleste andre brancher. I modsætning til mange andre brancher har frekvensen af arbejdsulykker ikke været faldende.

Sikkerhed og ulykkesforebyggelse er vigtigt i en branche, hvor arbejdet overvejende er risikofyldt og udføres på skiftende og midlertidige arbejdssteder, ligesom mange forskellige faggrupper arbejder i et komplekst samspil.

Arbejdsmarkedets parter, bygherrerne, de rådgivende ingeniører og arkitekter samt Arbejdstilsynet har hver især gennem længere tid haft fokus på behovet for at få styrket ulykkesforebyggelsen i branchen, og der er sat adskillige tiltag i gang med dette formål. Effekterne af disse tiltag er desværre ikke slået fuldt igennem i hele branchen, hvor udførelsen og især planlægningen af arbejdet i mange tilfælde stadig ikke foretages sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Som følge af regeringen og Enhedslistens aftale om bedre forebyggelse og fastholdelse på arbejdsmarkedet og for at bidrage til den samlede målsætning om, at antallet af alvorlige arbejdsulykker skal være reduceret med 25 pct. ved udgangen af 2020, har arbejdsmarkedets parter, Arbejdstilsynet og andre centrale aktører inden for bygge- og anlægsbranchen fået til opgave at udarbejde en handleplan mod arbejdsulykker i bygge- og anlægsbranchen. Parterne bag handleplanen forpligter sig til i samarbejde og hver for sig at arbejde målrettet for, at ulykkeskurven bliver knækket.

Handleplanen skal bidrage til en langsigtet og styrket forebyggende indsats i bygge- og anlægsbranchen. Det er ønsket at få igangsat aktiviteter, der kan understøtte og udbygge det forebyggende arbejde, der allerede er igangsæt på området samt igangsætte nye fokuserede initiativer særligt i de enkelte brancheområder med de mest udbredte alvorlige ulykker. Initiativerne skal bidrage til varigt at reducere frekvensen af ulykker.

Forskningen peger på, at det har en effekt, når arbejdsmiljøproblemerne angribes fra flere vinkler gennem forskellige initiativer. Det er ambitionen, at initiativerne i denne handleplan netop kan udgøre en sådan orkestreret indsats, som kan bidrage til at mindske ulykkerne.

Initiativerne i denne handleplan understøtter og udbygger en række igangværende initiativer i branchen bl.a. i forhold til bygherrens rolle og rådgivernes pligter. Aktiviteterne afspejler, at navnlig styrket planlægning – både fra bygherrens og entreprenørens side - men også styrket integration af sikkerhedshensyn i selve udførelsen af arbejdet, vil kunne forebygge mange alvorlige arbejdsulykker i byggeriet. Der er afsat 2 mio. kr. årligt i perioden 2013-15, og nogle af initiativerne er betinget af finansieringen af disse midler.

Handleplanens mange nye initiativer skal ses i sammenhæng med igangværende initiativer, herunder fx initiativet om dialog og kontrol i forhold til bygherrer og projekterende og initiativet om aktioner i byggebranchen, som blev aftalt af regeringen og Enhedslisten. Handleplanens parter er enige om, at det er vigtigt, at igangværende aktiviteter fastholdes og implementeres fuldt ud.

Handleplanen har primært fokus på initiativer, der går frem mod 2015, men sigter også på at skabe handling frem mod 2020. Grundet forholdene i bygge- og anlægsbranchen er det en særlig udfordring i denne branche at knække ulykkeskurven og reducere de alvorlige ulykker med 25 pct. frem mod 2020. Der findes ikke hurtige og nemme løsninger. Der er behov for en vedvarende, sammenhængende og fokuseret indsats i branchen med fælles centrale budskaber og handlinger, der tilsammen kan bidrage til reduktion af de alvorlige ulykker. Handleplanen indeholder derfor både fælles budskaber, tværgående initiativer og initiativer der retter sig mod enkeltbrancher og bestemte ulykkestyper.

På baggrund af dette fokuserer handleplanen på følgende:

- Initiativer, der øger forebyggelsen i den enkelte virksomhed
- Initiativer, der sætter fokus på unge, lærlinge og nyansatte
- Initiativer, der øger forebyggelsen i løbet af det enkelte byggeprojekt fra design over projektering til gennemførelse
- Initiativer, der øger de enkelte aktørers viden og forståelse for sikker planlægning og udførelse af byggearbejde
- Initiativer, der understøtter samarbejdet om arbejdsmiljø på byggepladsen
- Initiativer, der understøtter den grundlæggende planlægning af byggepladserne og arbejdsprocesserne.

Læsevejledning

I afsnit 2 skitseres et overblik over det overordnede vidensgrundlag for branchen.

I afsnit 3 skitseres et overblik over visse aktiviteter, som handleplanens parter allerede på nuværende tidspunkt arbejder med for at forebygge ulykker i branchen.

I afsnit 4 beskrives de tværgående initiativer, der går på tværs af de brancherettede initiativer.

I afsnit 5 beskrives de indsatser, der retter sig mod bygherrer, projekterende og rådgivere.

I afsnit 6 beskrives de brancherettede initiativer.

Endelig er der i bilagene en nærmere beskrivelse af de enkelte initiativer og dybdegående vidensgrundlag for, hvor ulykkerne sker i de største og mest udsatte enkeltbrancher.

2. Viden om ulykker

I arbejdet med at udvikle handleplanen er der gennemført en ekstraordinær kortlægning af omfanget og typen af ulykker, der sker i bygge- og anlægsbranchen. Koblet med en afdækning af den seneste viden fra forskningen på området har det skabt følgende overordnede billede af branchens udfordringer med arbejdsulykker. For en videre uddybning af ulykkesårsager i enkeltbrancherne henvises til bilag 4.

I handleplanen defineres alvorlige ulykker som arbejdsulykker med minimum 3 ugers forventet sygefravær, da handleplanen skal bidrage til at nå målene i 2020 arbejdsmiljøstrategien, hvor længevarende sygefravær er en indikator for alvorlige

ulykker. I 2020 arbejdsmiljøstrategien har man efterfølgende defineret længevarende sygefravær som 4 ugers fravær eller mere.

Bygge- og anlægsbranchen er en af de brancher, hvor der er den største risiko for arbejdsulykker:

- Hvert år dør ca. ti ansatte på grund af en arbejdsulykke.
- Hvert år anmeldes ca. 1.100 alvorlige arbejdsulykker.
- Hvert år anmeldes i alt ca. 5.000 arbejdsulykker, heraf er godt $^{1}/_{5}$ alvorlige.
- Bygge- og anlægsbranchen står for 13 pct. af alle alvorlige arbejdsulykker og $^{1}/_{5}$ af alle dødsulykker, selvom kun 6 pct. af de beskæftigede er ansat i branchen.

Fra 2007 til 2011 er antallet af ulykker per beskæftiget i bygge- og anlægsbranchen steget med 6 pct., og i samme periode er antallet af alvorlige ulykker per beskæftiget i bygge- og anlægsbranchen steget med 45 pct.

Omkring halvdelen af de alvorlige ulykker, der anmeldes i bygge- og anlægsbranchen, sker i virksomheder med 1-19 ansatte. Ulykkesincidensen, det vil sige antallet af anmeldte arbejdsulykker set i forhold til beskæftigelsen, er væsentligt højere i gruppen af små virksomheder med 1-4 ansatte, end i alle øvrige bygge- og anlægsvirksomheder.

Ulykkesincidensen for store virksomheder (mere end 50 ansatte) ligger meget tæt på gennemsnittet for hele branchen.

Som udgangspunkt for initiativerne i handleplanen har Arbejdstilsynet kortlagt udviklingen de seneste år og de primære årsager til de mange alvorlige ulykker.

Den mest hyppigt anmeldte alvorlige arbejdsulykke i bygge- og anlægsbranchen er fald til lavere niveau, fx når en murer under reparation af tag falder ned grundet manglende forebyggende foranstaltninger. Denne type ulykke udgør næsten ¼ af alle alvorlige ulykker i branchen i perioden 2007-11. Ulykker med fald til lavere niveau udgør også en stor del af dødsulykkerne i branchen.

De fem mest hyppigt anmeldte alvorlige ulykker i bygge- og anlægsbranchen, som udgør $^{2}/_{3}$ af alle alvorlige ulykker i branchen i perioden 2007-11, er:

- Fald til lavere niveau, fx ved tagarbejde
- Fald i niveau, fx ved fald over affald
- Akut overbelastning, fx ved bæring af tunge byggematerialer
- Skæreskade, fx ved brug af rundsave
- Ramt af faldene genstand, fx når en murer rammes af løse stilladsdele.

Forskningen viser, at ulykker bedst forebygges igennem en kombineret indsats, der både fokuserer på den enkelte situation og på rammerne for situationen. Samtidig er der behov for at fokusere på, hvordan sikkerhed tænkes ind på byggepladsen og i virksomheden som sådan.

Der er en varig og betydelig effekt af strukturelle sikkerhedstiltag, det vil sige tiltag, hvor man fokuserer på rammerne for arbejdets udførsel, og hvor man fx udskifter farlig teknologi med mindre farlig teknologi. Der er også en effekt af integrerede

sikkerhedstiltag, hvor der sættes en række forskellige aktiviteter i gang på en virksomhed, fx en kombination af kampagner og konkrete tiltag. Det gælder både generelt og inden for bygge og anlæg (NFA 2013).

Mulighederne for at skabe sikre rammer mindskes, og prisen for sikkerhed stiger, jo nærmere man kommer udførelsen af byggeriet. Derfor er det afgørende, at sikkerhedshensyn tænkes ind tidligst muligt i projektering og planlægning hos alle aktører.

Forskningen viser, at årsagerne til alvorlige ulykker fordeler sig nogenlunde ligeligt på nedenstående måde:

- $^{1}/_{3}$ af årsagerne til de alvorlige arbejdsulykker i byggebranchen kan henføres til et manglende sikkerhedshensyn under udførelse af arbejdet på byggepladsen
- $^{1}/_{3}$ af årsagerne skyldes fejl og mangler i planlægningen hos entreprenøren (det udførende firma)
- $^{1}/_{3}$ af årsagerne skyldes fejl og mangler i projektering og planlægning hos bygherren og rådgiveren.

(Se bilag 4 om videngrundlag for bygherre og rådgivere)

Arbejdsmiljøet under udførsel af arbejdet bliver forbedret, når bygherren stiller krav. Arbejdsmiljøkrav har en afsmittende effekt på entreprenørers arbejdsmiljøarbejde på andre projekter. Byggeriets kvalitet, fremdrift og byggelogistik påvirkes positivt af gode arbejdsmiljøforhold.

Der er i den forbindelse stort potentiale for at forebygge ulykker hos de offentlige bygherrer, staten og kommunerne, da de står bag store dele af byggeaktiviteten, og samtidig er flergangsbygherrer, der kan overføre positive erfaringer med forebyggelse af ulykker fra et projekt til efterfølgende projekter.

På baggrund af dette står det klart, at der ikke alene er brug for et kontinuerligt fokus på de udførende kræfter i bygge- og anlægsbranchen men også de bygherrer, projekterende og arbejdsgivere, der sætter rammerne for deres arbejde.

3. Eksisterende indsats

Der er blevet arbejdet med ulykkesforebyggelse i branchen i mange år. En af de mest effektive måder er det systematiske arbejdsmiljøarbejde, der foregår i mange virksomheder, bl.a. i arbejdsmiljøorganisationen (AMO), der er en løftestang for sikkerheden i virksomheden.

Arbejdsmiljøledelse er nogle steder blevet en del af forretningsgangen, og resultatet kan aflæses positivt i de pågældende virksomheders ulykkestal.

Et større initiativ er Byggeriets Arbejdsmiljøbus (BAM-BUS), som er en konsulent-tjeneste, der kommer helt ud til virksomheder og byggepladser, og som er finansieret af parterne selv gennem overenskomsterne.

Herudover har Arbejdstilsynet fokus på ulykkesforebyggelse i branchen igennem fokuserede byggepladsaktioner, dialogmøder med bygherrer og Arbejdstilsynets tilsyn i øvrigt, herunder risikobaseret tilsyn.

4. Tværgående indsatser

Parterne bag handleplanen er enige om at prioritere en indsats rettet mod de fem hyppigste skademåder, hvor der sker flest alvorlige ulykker på byggepladserne:

1. Fald ved arbejde i højden, fx ved tag- og stigearbejde
2. Fald ved færden til fods eller påkørsel af køretøjer, fx ved fald over affald
3. Akut overbelastning ved løft og vrid, fx ved bæring af tunge byggematerialer
4. Kontakt med skærende værktøjer, fx ved brug af rundsave
5. Ramt af faldende materialer eller værktøjer, fx når en murer rammes af faldende stilladsdele.

Der er enighed om, at fald til lavere niveau er den hyppigste årsag til alvorlige ulykker i byggeriet, og det at forebygge fald derfor er det mest centrale tværgående fokusområde i handlingsplanen. Der må aldrig gås på kompromis med sikkerheden ved arbejde i højden.

Byggeriets aktører forpligter sig til at formidle følgende principper for arbejdet, der er vigtige forudsætninger for, at ulykker kan forebygges:

- Alle entreprenører skal inddrages i koordineringen af sikkerheden på byggepladsen – også underentreprenører og sjak.
- I forbindelse med arbejdsgiverens/arbejdslederens daglige samtale om arbejdsopgaver bør der altid snakkes om sikkerheden med de ansatte.
- Fra først til sidst skal der være fokus på styring af tid og ressourcer, så bygningsarbejderne ikke sættes under tidspres.
- Fremkommeligheden på byggepladsen skal sikres gennem konstant fokus på materialelogistik, orden og oprydning.
- Arbejdsmiljøorganisationen (AMO) kan spille en central rolle i arbejdet med at forebygge ulykker.

Der er afsat 2 mio. kr. årligt i perioden 2013-15 til handleplansarbejdet, og disse midler er forudsætningen for gennemførelsen af følgende initiativer:

- Lærlinge: Der afsættes samlet set 4½ mio. kr. over perioden 2013-15 til et initiativ rettet mod lærlinge, da mange lærlinge erfaringsmæssigt kommer til skade som følge af usikre arbejdsmetoder.

- Rådgivere: Der afsættes 1 mio. kr. til oprettelse af en hotline for rådgivere på forsøgsbasis samt opgradering af materiale til brug overfor bygherrer, rådgivere og projekterende, da der netop her er store muligheder for at styrke arbejdsmiljøprocesser i udførelsesfasen.

- Vejledning og information: Der afsættes ½ mio. kr. til informationsmøder rettet mod små virksomheder om arbejdsulykker og forebyggelse heraf, da de små virksomheder fylder meget i ulykkesstatistikkerne.

Det noteres i øvrigt, at arbejdstagerorganisationerne under arbejdet med at udvikle handleplanen har fremsat forslag om at indføre et id-kort (sikkerhedskort med tilhørende uddannelse) for alle i branchen. Parterne bag handleplanen er enige om, at problematikken vedrørende id-kort behandles i andet regi end nærværende handleplan.

I det følgende præsenteres de enkelte elementer i handleplanen kort. Den efterfølgende beskrivelse i bilagene vil være styrende for implementeringen.

4.A Lærlinge

Begrundelse

Mange lærlinge kommer til skade på grund af usikre arbejdsmetoder, på trods af at arbejdsmiljø indgår i undervisningen på de tekniske skoler. Det er parternes opfattelse, at en indsats på dette område skal være integreret, det vil sige en samtidig indsats i forhold til de tekniske skoler og de virksomheder, som er godkendte praktiksteder.

Handling

Parterne bag handleplanen gennemfører et projekt rettet mod lærlinge, hvor to arbejdsmiljøkonsulenter bistår med at udvikle og gennemføre projektet, der består af:

- Et forløb målrettet faglærerne og de lokale uddannelsesudvalg, som bl.a. kan omhandle efteruddannelsesforløb, revision af eksisterende undervisningsmaterialer eller udarbejdelse af nye undervisningsmaterialer.
- Et forløb målrettet de godkendte praktiksteder, som kan omhandle undervisning af mestre og læresvende om den eksisterende viden om, hvor og i hvilke situationer ulykkerne sker; lokale netværk af praktiksteder til erfaringsudveksling – ikke alene om ulykkesforebyggelse – men også om de udfordringer og gevinster, der ligger i at have lærlinge i det hele taget.

Aktiviteterne er betinget af, at der ud over de midler, parterne bidrager med, også afsættes 4½ mio. kr. fra handleplansmidlerne hertil.

4.B Unge og nyansatte

Begrundelse

Unge og nyansatte har øget risiko for at komme til skade på arbejde.

Handling

4.B.1 BAR–BA vil identificere særligt ulykkestruede grupper og risikoområder blandt unge og nyansatte i bygge- og anlægsbranchens virksomheder.

Modtagekultur: BAR-BA vil medvirke i udviklingen og formidling af metoder, der kan bruges i virksomhedernes egenindsats.

Der vil blive udarbejdet videoer til unge, hvor der vil blive lagt vægt på at lære unge at håndtere risici i jobbet, herunder lære dem at sige fra over for farlige

situationer.

4.B.2 BAM-BUS vil gennemføre opsøgende aktiviteter i virksomheder og på byggepladser med unge og nyansatte. Besøgene har primært til formål at vejlede bygherrer og arbejdsgivere i instruktion, uddannelse og arbejdsgivers tilsyn med unge og nyansattes arbejde.

4.C Sikkerhed for udenlandsk arbejdskraft

Begrundelse

Udenlandsk arbejdskraft rammes i særlig grad af arbejdsulykker i byggeriet. Sprogvanskeligheder og anden sikkerhedskultur kan være medvirkende årsag til den øgede risiko for tilskadekomst. Derfor er det hensigtsmæssigt at have et tværgående fokus på udenlandsk arbejdskraft.

Handling

4.C.1 BAR-BA udarbejder en vejledning til brug ved instruktion af udenlandsk arbejdskraft.

4.C.2 BAM-BUS tilbyder virksomheder og bygherrer vejledning om sikkerhed og sikkerhedskultur for udenlandsk arbejdskraft.

4.C.3 Arbejdstilsynet og organisationerne bag uddannelseskortet fra Byggeriets Uddannelser vil undersøge muligheden for på sigt at samarbejde om, at oplysninger om anerkendte uddannelser, som udenlandsk arbejdskraft har erhvervet i udlandet, kommer til at fremgå af branchens uddannelseskort.

4.D Små virksomheder

Begrundelse

Det er vigtigt at have fokus på de små virksomheder i byggeriet. De små virksomheder fylder mere i ulykkesstatiskkerne, end man kan begrunde med deres antal. Det skal der rettes op på, og derfor vil parterne bag handleplanen iværksætte nedenstående tiltag.

Handlinger

4.D.1 BAR-BA vil gennemføre informationsmøder rettet mod små virksomheder, så ledelse og ansatte kan lære om sikkerhed. Aktiviteten er betinget af, at der, ud over de midler parterne bidrager med, også afsættes ½ mio. kr. fra handleplansmidlerne hertil.

4.D.2 BAR-BA målretter tjeklister fra forebyggelsespakkerne om ulykker til brug på el- og maleområdet.

4.D.3 Organisationerne medvirker til at udbrede kendskabet til forebyggelsespakkerne om ulykker og de tilknyttede værktøjer, fx ordresedlen/tjeklisten, der får mester til at tænke sikkerhed ind, allerede når ordren modtages, og tilbuddet afgives.

4.D.4 Arbejdstilsynet markedsfører forebyggelsespakkerne om ulykker i forbindelse med tilsyn.

4.D.5 BAR-BA går i dialog med leverandører og grossister om at formidle flyers til små virksomheder med fakta om ulykker og forebyggelse.

4.D.6 Der gennemføres projekter på delbrancheniveau, der skal tilvejebringe viden om, hvilke type støtte og vejledning der bedst motiverer virksomhederne til at bruge forebyggelsespakkerne, og viden om, hvordan virksomhederne får det bedste udbytte af pakkerne.

4.E Samarbejdet på byggeplads og i virksomheden, herunder AMO

Begrundelse

En systematisk arbejdsmiljøindsats kan medvirke til at forebygge arbejdsulykker. Ledelsen og medarbejderne kan i arbejdsmiljøorganisationen (AMO) samarbejde om arbejdsmiljøindsatsen og her sikre, at arbejdsmiljø tænkes ind i opgaveløsningen.

Handlinger

4.E.1 Organisationerne gennemfører en informationsindsats om gældende AMO-regler og vil vejlede om, hvordan samarbejdet om sikkerhed udvikles i byggevirksomheder.

4.E.2 Organisationerne drøfter resultaterne af AMO-evalueringen, når den foreligger ultimo 2013, og på baggrund af evalueringens resultater iværksættes initiativer i 2014, der medvirker til at styrke samarbejdet om sikkerhed i byggeriets virksomheder og på byggepladserne, herunder den supplerende uddannelse for AMO.

4.E.3 BAR-BA afdækker, hvilke typer kurser brancherne efterspørger som supplerende uddannelse, og BAR-BA udvikler en model for udbud af supplerende uddannelse.

4.F Arbejdstilsynets vidensgrundlag

Begrundelse

I forbindelse med forarbejdet til denne handleplan har Arbejdstilsynet tilvejebragt nye og detaljerede analyser af omfanget og typen af alvorlige arbejdsulykker, der sker i bygge- og anlægsbranchen. Det har resulteret i en detaljeret viden om de alvorlige ulykker, der sker i byggeriet.

Handling

4.F.1 Denne viden om de alvorlige ulykker i byggeriet vil Arbejdstilsynet indarbejde i vidensgrundlaget for Arbejdstilsynets tilsyn og kommunikation med henblik på, at den ude på virksomhederne omsættes til bedre forebyggelse af alvorlige ulykker.

4.F.2 Herudover vil Arbejdstilsynet i forbindelse med status på handleplanens initiativer sikre en opdatering af det talmateriale, der ligger til grund for denne handleplan.

5. Indsats over for bygherrer og rådgivere

Som led i indsatsen over for bygherrer og rådgivere[1] er der udviklet en række konkrete initiativer. Et centralt element er oprettelsen af en vejlederfunktion i BAR-BA, som dels skal betjene en hotline for rådgivere, der har brug for assistance i forbindelse med deres arbejdsmiljøopgaver, og dels arbejde med det materiale, som beskrives i de nedenstående initiativer.

Til disse formål afsættes 1 mio. kr. af de midler, der er afsat til udførelse af handleplanens initiativer.

5.A Styrke bygherrer og rådgiveres kompetencer på området

Begrundelse

Som en del af kravene i bekendtgørelserne på arbejdsmiljøområdet skal både bygherre og rådgiver gøre sit til, at arbejdsmiljøreglerne kan overholdes, når byggeriet eller anlægget skal udføres – og at arbejdet kan udføres sikkerheds - og sundhedsmæssigt forsvarligt.

Bygherrer og rådgivere har styrket deres fokus på arbejdsmiljø, men der er forsat et potentiale for at forøge viden om og kompetence i bygherrers og rådgiveres rolle.

Der er behov for at udvikle kendskabet til koordinatorfunktionen og koordinators kompetencer.

Handlinger

5.A.1 Organisationerne kortlægger i fællesskab, hvilke initiativer der eksisterer i branchen, og muligheden for at styrke dem ved at trække på forenede kræfter identificeres.

5.A.2 Det fælles værdiggrundlag for byggeriets aktører fra 2005 om bl.a. formulering af arbejdsmiljøpolitik ajourføres og formidles af de respektive organisationer til branchens aktører.

5.A.3 Branchens organisationer udarbejder i fællesskab en oversigt for det fremadrettede arbejde

5.A.4 Bygherreforeningen, FRI og DANSKE ARK vil sammen med BAR-BA og BAM-BUS holde informationsmøder og netværksmøder om bygherrers og rådgiveres arbejdsmiljøindsats.

5.A.5 Organisationerne udarbejder i fællesskab en strategi for kompetenceudvikling og uddannelse.

5.A.6 Organisationerne anbefaler, at koordinatoruddannelsen evalueres.

[1] "bygherrer og rådgivere" dækker over henholdsvis bygherrer, rådgivere, arbejdsmiljøkoordinatorer og projekterende.

5.A.7 Arbejdstagersiden anbefaler, at bygherrens pligter justeres, så bygherren skal tage hensyn til sikkerhed allerede ved udbud af byggeopgaven.

5.B Styrke arbejdsmiljørådgivning og arbejdsmiljøkoordinering

Begrundelse

Bygherrer og rådgivere har stor indflydelse på arbejdsmiljøprocesserne i udførelsesfasen gennem det arbejde, der sker i planlægningsfasen. Når bygherren melder ud med en klar strategi, konsekvente krav og synlighed, styrkes arbejdsmiljøet på byggepladsen igennem hele byggeprocessen. Rådgivere bidrager som koordinatorer eller gennem projekteringen med at beskrive og gennemføre gode arbejdsmiljøprocesser.

Bygherrer og rådgiverers kendskab til opgaver i forhold til arbejdsmiljø kan med fordel øges i branchen. Ligeledes kan funktionen arbejdsmiljøkoordinator styrkes. Koordinatorens rolle bør være veldefineret og kendt, bl.a. set i lyset af at arbejdsmiljøkoordinering kan praktiseres som en selvstændig profession.

Det bør være tydeligt for bygherrer og rådgivere, hvor man kan hente relevante oplysninger i arbejdsmiljørelaterede spørgsmål, og hvilke vejledninger, standarder og værktøjer der er tilgængelige.

Handlinger

5.B.1 Bygherreforeningen reviderer ”Anbefalinger om bygherrens ansvar for koordinering af arbejdsmiljø i byggeprojekter”.

5.B.2 DANSKE ARK og FRI reviderer ”Ydelsesbeskrivelse for arbejdsmiljøkoordinering” og vejledning hertil.

5.B.3 BAR-BA etablerer i samarbejde med DANSKE ARK og FRI en hotline for rådgivere på forsøgsbasis. Til hotlinen knyttes et tilbud til en kreds af rådgivere om at indgå i et kort vejledningsforløb; vejledningen sker efter nærmere aftale og på grundlag af en arbejdsmiljøpolitik hos rådgiveren.

5.C Udvikling af nye materialer om arbejdsmiljø

Begrundelse

Der er behov for at udvikle nye materialer til at beskrive og håndtere processer om godt arbejdsmiljø med bygherrer og rådgivere som målgruppe.

Handlinger

5.C.1 Organisationerne indsamler erfaringer og viden, god praksis og konkrete cases på området om:
- Samarbejdet mellem bygherre og koordinator (både under projektering og selve byggeriet)
- Hvordan bygherres tilstedeværelse i byggesagen synliggøres
- Gode udbud og kontrakter, og hvordan de efterleves
- Koordinering under projektering
- Kritiske punkter under projekteringsprocessen

- Udenlandske erfaringer om håndtering af arbejdsmiljø i velfungerende projekter.

5.C.2 BAR-BA udvikler i samarbejde med Bygherreforeningen, FRI og DANSKE ARK værktøjer og standarder til styring af og opfølgning på arbejdsmiljøprocesser i projekterings- og udførelsesfasen.

5.C.3 Organisationerne og Arbejdstilsynet arbejder for, at der iværksættes en udredning af årsager til ulykker i byggeriet, hvad angår mangelfuld projektering og planlægning (design out risks).

5.C.4 Organisationerne undersøger behov og muligheder for at udvikle et IT-baseret processtyringsværktøj med fokus på arbejdsmiljø.

5.D Den ikke-professionelle bygherre

Begrundelse

Den ikke-professionelle bygherre med den mindre byggesag, hvor der ikke er involveret professionelle rådgivere, er som målgruppe svær at nå. Samtidig er det en målgruppe, der har en tendens til at benytte sig af mindre håndværksfirmaer, som ofte har begrænset arbejdsmiljøkompetence.

Handlinger

5.D.1 BAR-BA og Bygherreforeningen afklarer mulighederne for, at folderen fra BAR-BA ”Håndværkernes sikkerhed er også dit ansvar – parcelhusejere” sendes ud sammen med udstedte byggetilladelser.

5.D.2 BAR-BA går i dialog med aktører som Bolius, DANSKE BOLIGARKITEKTER og foreninger for parcelhusejere med henblik på at udbrede kendskabet til folderen ”Håndværkernes sikkerhed er også dit ansvar – parcelhusejere”.

6. Brancherettede indsatser

I nedenstående beskrives de initiativer, som fem af de større enkeltbrancher vil iværksætte udover de allerede nævnte initiativer.

6.A El-branchen

Begrundelse

Antallet af arbejdsulykker er, trods en række indsatser, stadig for højt.
Gennem BAR-BA er der i en lang årrække udført mange aktiviteter for at påvirke ovennævnte. Aktiviteterne har i stor grad haft karakter af kampagner byggende på informationsmaterialer og mødeaktiviteter. Der er brug for nye aktiviteter, der i større grad er målrettet virksomhedernes dagligdag, hvor instruktionen til medarbejderne om arbejdets udførelse ofte er mangelfuld.

Handlinger

6.A.1 For at understøtte handleplanens effekt iværksættes en kampagne om valg af arbejdsmiljørepræsentanter i virksomheder med ti og flere ansatte.

6.A.2 Med udgangspunkt i vidensgrundlaget for el-branchen vil TEKNIQ og Dansk El-Forbund udarbejde branchespecifikt materiale (håndbog).

Organisationerne påtager sig at udbrede materialet på følgende måder:

- Materialet skal udarbejdes i et fysisk handy format og være elektronisk tilgængeligt på organisationernes hjemmesider/arbejdsmiljøportal.
- Udarbejdelse af version til smartphones vil blive overvejet.
- Materialet vil blive omtalt i organisationernes blade.
- Materialet stilles til rådighed for de tekniske skoler, og organisationerne vil forsøge at få adgang til skolerne for at præsentere materialet.
- Der skal planlægges en landsdækkende møderække, hvor organisationerne præsenterer materialet.
- Udbredelsen af materialet vil blive drøftet med BAR-BA og BAM-BUS.

6.B VVS-branchen

Begrundelse

Antallet af arbejdsulykker er, trods en række indsatser, stadig for højt. Herudover sker der i for høj grad en nedslidning i branchen.
Gennem BAR-BA er der i en lang årrække foretaget mange initiativer for at påvirke ovennævnte. Initiativerne har i stor grad haft karakter af kampagner byggende på informationsmaterialer og mødeaktiviteter. Der er brug for nye aktiviteter, der i større grad er målrettet virksomhedernes dagligdag, hvor instruktionen til medarbejderne om arbejdets udførelse ofte er mangelfuld.

Handlinger

6.B.1 Ekstern konsulentbistand til ca. ti små og mellemstore VVS-virksomheder i forbindelse med udarbejdelse af et antal arbejdsprocesbeskrivelser (APB), dækkende hovedparten af virksomhedens arbejdsområder i tæt dialog mellem konsulent, virksomhed og medarbejdere. Organisationerne påtager sig efterfølgende at udbrede arbejdsprocesbeskrivelserne til branchen.

6.B.2 Herudover arrangeres en møderække på de tekniske skoler over for VVS-lærlinge og undervisere, hvor der sættes fokus på arbejdsmiljø i forhold til den faglige uddannelse.

6.B.3 I forbindelse med aktiviteten vil der på skolerne blive arrangeret en udstilling af gode tekniske hjælpemidler, hvortil virksomheder og ansatte i lokalområdet vil blive inviteret.

6.B.4 Endelig vil organisationerne iværksætte en kampagne for valg af arbejdsmiljørepræsentanter i VVS-virksomheder med ti og flere ansatte – med opstart i efteråret 2013.

6.B.5 Organisationernes fagblade vil sideløbende samarbejde om fælles artikler med arbejdsmiljøemner.

6.C Malerbranchen

Begrundelse

Mange i malerbranchen er udsat for ulykker, fordi arbejdet ikke udføres på den sikreste måde. Derfor er der brug for at udarbejde og formidle materiale målrettet de situationer, hvor branchen har flest arbejdsulykker samt understøtte det forebyggende arbejdsmiljøarbejde, herunder aktivt medvirke til at der etableres velfungerende arbejdsmiljøorganisation (AMO) i alle virksomheder, hvor det påkræves.

Handlinger

6.C.1 Afdække om der er AMO i de virksomheder, hvor det påkræves.

6.C.2 Organisationerne tager kontakt til de virksomheder, hvor der ikke efter reglerne er valgt arbejdsmiljørepræsentanter, og hjælper virksomheden til, at der vælges arbejdsmiljørepræsentanter.

6.C.3 Arbejdsmiljørådgiver (Arbejdsmiljøhuset) udarbejder og formidler materiale til branchen om konkrete rådgivningsområder samt materiale målrettet virksomheder uden forpligtende AMO.

6.C.4 Organisationerne kommunikerer ud til branchen om de positive effekter, der er ved at integrere arbejdsmiljø ind i alle arbejdsprocesser. Dette gøres både i skrift og tale.

Dertil kommer, at Dansk Byggeri og Malerforbundet har besluttet at planlægge og iværksætte indsatser rettet mod den del af malerfaget, der er organiseret i Dansk Byggeri.

6.D Tømrer- og snedkervirksomhed

Begrundelse

På trods af et stadigt arbejde med ulykkesforebyggelse i branchen står tømrer- og snedkervirksomhed stadig for ca. 22 pct. af de alvorlige ulykker i branchen. Derfor sættes fokus på de mest udbredte skadesmåder, herunder fald fra tage, rod og uorden samt brug af stiger og rundsave.

Handling

6.D.1 Hjælp til små virksomheders arbejdsmiljøarbejde. 3F og Dansk Byggeri er projektledere. Projektet tager udgangspunkt i forebyggelsespakkerne for ulykker, og en proceskonsulent tilknyttes arbejdet med virksomheden, så projektet integreres med virksomhedens kultur og øvrige arbejde.

6.D.2 Dansk Byggeri vil afholde en række informationsmøder til medlems-virksomheder med arbejdstitlen: Det kan du forvente af din bygherre og rådgiver. Mødet samt en pjece skal klæde virksomheder bedre på til at vide, hvilke pligter og ansvar bygherre og rådgiver har på en byggesag.

6.D.3 Informationskampagne om:

- Nedstyrtningsfare ved tagarbejde
- Brug ikke stiger som arbejdsplatform
- Sådan bruger du en rundsav
- Rod og uorden
- Sig fra – sig stop (Revitalisering af tidligere materiale og kampagne).

6.E Mureområdet

Begrundelse

Murervirksomhed står for ca. 7½ pct. af de alvorlige ulykker i branchen, og der er også i denne branche gjort meget for at forhindre ulykker, men med dette arbejde fokuseres indsatsen mod de største årsager til alvorlige ulykker. Det drejer sig især om alvorlige ulykker ved opstilling, ombygning og nedtagning af murerstilladser i forbindelse med arbejde på huse i flere etager samt stilladser med lav højde, hvor der ikke anvendes rækværk, herudover drejer det sig om uheld ved færden på stiger ved fx materialetransport og færden til fods i forbindelse med opmuringsarbejde.

Handling

Det igangværende formidlingsarbejde med branchevejledninger, faktaark, kurser, websites, nyhedsbreve og arbejdsmiljøavisen "Under Hjelmene" understøtter det forebyggende arbejde.

Desuden søsættes flere nye projekter:

6.E.1 Hjælp til små virksomheders arbejdsmiljøarbejde. 3F og Dansk Byggeri er projektledere. Projektet tager udgangspunkt i forebyggelsespakkerne for ulykker, og en proceskonsulent tilknyttes arbejdet med virksomheden, så projektet integreres med virksomhedens kultur og øvrige arbejde.

6.E.2 'Sig fra – Sig stop' kampagnen revitaliseres.

6.E.3 Pjece og præsentation for Dansk Byggeris medlemmer med hensyn til arbejdsmiljø og sikkerhed under udbud, arbejdsmiljøkoordinering under projektering og udførelse.

6.E.4 BAM-BUS som rådgivere og formidlere med fokus på alvorlige ulykker - særlig opgave i perioden over for små og mindre virksomheder.

6.E.5 Dansk Byggeri og 3F påtager sig at formidle forebyggelsespakker mod ulykker, korrekt brug af hjælpemidler, værktøjer til styring af arbejdsmiljø, samt handleplanens øvrige budskaber i deres respektive fora. Herudover vil de fastholde budskaberne som et gennemgående tema i branchemagasinet "under hjelmene".

6.F Øvrige delbrancher

Udover de fem nævnte brancher er der enighed imellem 3F og Dansk Byggeri om at gennemføre en indsats overfor en række øvrige brancher. Herudover har Dansk Byggeri og Malerforbundet besluttet at planlægge og iværksætte indsatser rettet mod den del af malerfaget, der er organiseret i Dansk Byggeri. For yderligere information henvises til bilag 3.

7. Bilag

Bilag 1 – Liste over bidragydere til handleplanen

3F – Fagligt Fælles Forbund
André Breindahl
Freddy Hansen

Bygge- Anlægs- og Trækartellet
Ulrik Spannow

Blik- og Rørarbejderforbundet
Søren Schytte

Bygherreforeningen
Hanne Ullum

Dansk Arbejdsgiverforening
Hannah Holst Kragelund

Dansk Byggeri
Mette Møller Nielsen
Ann Mills Karlslund

Dansk El-forbund
Lene Christiansen

DANSKE ARK – Danske Arkitektvirksomheder
Nynne Lundt

Danske Malermestre
Søren Christoffersen

Foreningen af Rådgivende Ingeniører – FRI
Ulrik Ryssel Albertsen

Malerforbundet i Danmark
Tonny Olsen

TEKNIQ – Installatørernes Organisation
Birger Hermansson

Arbejdstilsynet
Eva Jensen
Kell Guldager Petersen
Holger Delfs
Kristian Kastberg
Tine Dahl

BILAG 2 – Initiativer i detaljen

Initiativ 4.A – Indsats for lærlinge

Mål:

At sikkerhed integreres i uddannelse og praktik, samt at praktikvirksomheder bliver en aktiv medspiller i lærlingenes uddannelsesforløb, såvel i forbindelse med skoleophold som i det daglige arbejde på praktikstedet.

Målgruppe:

Lærlinge, faglærere, lokale uddannelsesudvalg og godkendte praktiksteder.

Begrundelse:

Mange lærlinge, unge og nyansatte kommer til skade som følge af usikre arbejdsmetoder på trods af, at arbejdsmiljø indgår i undervisningen på de tekniske skoler, men ikke integreres i nødvendigt omfang i undervisningsforløbet. Det er parternes opfattelse, at en indsats på dette område er nødvendig. Initiativet skal være integreret, dvs. der skal ske en samtidig indsats i forhold til de tekniske skoler og de virksomheder, som er godkendte praktiksteder. Det lokale uddannelsesudvalg, der er nedsat af skolerne i samarbejde med organisationerne, spiller en vigtig rolle for øget integration af sikkerhed i uddannelserne.

Erfaringer fra forskellige projekter om lærlinge og unge og nyansattes forhold på arbejdsmarkedet viser en markant overhyppighed af ulykker blandt denne gruppe – et eksempel er den seneste offentliggjorte SIBA-rapport.

Derudover taler Arbejdstilsynets statistik sit eget sprog om denne gruppes udsættelse for arbejdsulykker.

Handling:

Der gennemføres i perioden 2013 til 2015 en indsats rettet mod henholdsvis de erhvervsskoler, der udbyder B/A-uddannelser, organisationernes lokale uddannelsesudvalg samt praktikvirksomhederne. Initiativet rettes mod ordinære læreforløb samt Skolepraktik.

Til dette formål gennemføres et projekt forankret i BAR-BA med følgende rammer:

- Styregruppe med deltagelse af Dansk Byggeri, 3F, Dansk El-forbund, TEKNIQ, Blik- og Rørarbejderforbundet, Danske Malermestre og Malerforbundet i Danmark (herunder de respektive parters erhvervsuddannelsesfolk eller repræsentanter for fagenes uddannelsessekretariater i byggeriet), en repræsentant for BAR-BA samt Arbejdstilsynet.

Styregruppen er ansvarlig for design og gennemførelse af projektet.

- 2 konsulenter ansat i regi af BAR-BA og med tæt kontakt til de faglige udvalg for erhvervsuddannelserne i byggeriet. Styregruppen vil definere en række aktiviteter, som skal være projektets hovedindhold, og som direkte fokuserer på, at lærlinge lærer at integrere sikkerhed i planlægning og udførelse af enhver arbejdsopgave, og sikrer, at de er i stand til at vælge forsvarlige og sikre arbejdsmetoder.

  Projektets indhold fastlægges i nært samarbejde med skolerne og de lokale uddannelsesudvalg. Ved udførelsen lægges der vægt på, at aktiviteterne i høj grad er lokalt forankrede.
  Projektet følges nøje og justeres med korte tidsintervaller. Evaluering foretages ved projektets afslutning med henblik på eventuelt at fortsætte samarbejdet.

Ansvarlig: Styregruppen, der påtager sig at sammenkoble denne aktivitet med dens respektive repræsentanter for de faglige uddannelser.

Tidsramme: Første fase starter i udgangen af 2013, og projektet afsluttes ved udgangen af december 2015, men tænkes at fortsætte til 2020.

1) Fra handleplanens godkendelse til ca. udgangen af 2013:

Parterne drøfter projektets nærmere indhold og definerer et brugbart projektdesign. De faste rammer heri er:

- Tidsrammen (2014 til og med 2015)
- Styregruppe med deltagelse af parterne
- Projektet bemandes med to konsulenter ansat i regi af BAR-BA og med tæt kontakt til sekretariaterne for de faglige udvalg.

2) Fra den 1. januar til den 31. marts 2014:

De to konsulenter gennemfører på vegne af styregruppen en række lokale workshops med uddannelsesudvalg, faglærere, mestre og lærlinge for at

- kortlægge de enkelte aktørgruppers behov med henblik på at skabe bedre grundlag for forebyggelse af alvorlige ulykker
- udvikle og diskutere relevante procedurer, værktøjer og materialer hertil
- skabe grundlag for et bedre netværk mellem aktørerne med, henblik på fremtidigt samarbejde

- skabe gode omgangsformer, så der passes på hinanden mellem lærlinge, svende, mestre og øvrige ansatte.

3) Fra den 1. april til den 30. april 2014:

De to konsulenter formulerer i samarbejde med styregruppen projektforløbet:

- Et udviklingsforløb målrettes faglærerne, skole-bestyrelserne, lærlingene, praktikvirksomhederne og organisationernes lokale uddannelsesudvalg og kan bl.a. omhandle:
  - en bedre måde at integrere sikkerhed i den praktiske udførelse af værkstedsarbejdet
  - revision af eksisterende lokale undervisningsplaner og undervisningsmaterialer eller udarbejdelse af nye undervisningsmaterialer eller lignende
  - eventuel undersøgelse af, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt, at sikkerhedshensyn også bliver bedømt ved svendeprøven.

- Et udviklingsforløb målrettet de godkendte praktiksteder, som bl.a. kan omhandle det at modtage en lærling med fokus på:
  - Samarbejdsformer, lærlingenes skolelærdom og sikkerhed ved planlægning og udførelse af opgaver samt forholdet mellem lærlingen og svendene/mesteren.
  - Information til mestre og svende om den eksisterende viden om, hvor og i hvilke situationer ulykkerne sker.
  - Lokale netværk af praktiksteder til erfarings-udveksling – ikke alene om ulykkesforebyggelse – men også om de udfordringer og gevinster, der ligger i at have lærlinge i det hele taget.
  - Praktikvirksomhedernes nødvendige kobling til uddannelsesstedet.

Det er vigtigt, at disse forløb bygger på den viden, vi har om aktørernes behov og ideer, som de indledende workshops har givet.

4) Fra den 1. maj 2014 til den 30. november 2015:

De to forløb gennemføres sideløbende, så eventuelle synergier kan udnyttes.

5) Fra den 1. til den 31. december 2015:

Det samlede projekt evalueres. Behov for at videreføre projektet til 2020 vurderes.

Initiativ 4.B – Unge og nyansatte

Mål: Målet er at reducere antallet af alvorlige arbejdsulykker blandt unge og nyansatte i bygge- og anlægsvirksomheder.

Målgrupper: Bygge- og anlægsvirksomheder, der har unge og nyansatte.
Unge ansatte i bygge- og anlægsvirksomheder.
Nyansatte i bygge- og anlægsvirksomheder.

Begrundelse: Over 25 pct. af alle anmeldte arbejdsulykker sker i nyansattes første ansættelsesår.

Et norsk forskningsprojekt om unge i bygge- og anlægsvirksomheder viser, at et øget ulykkesantal blandt de unge skyldes manglende erfaring, der medfører, at de håndterer risici på en anden måde end erfarne medarbejdere. Forskerne peger endvidere på, at overhyppigheden af arbejdsulykker blandt unge i bygge- og anlægsbranchens virksomheder ikke kun kan forklares med alderen, men også at unge bliver sat til flere risikoopgaver. Set i denne sammenhæng er det interessant, at personaleomsætningen blandt ansatte under 25 år er på ca. 50 pct. om året i danske bygge- og anlægsvirksomheder.

Arbejdsmiljørådet har bedt NFA om at udarbejde et forsknings-baseret notat om unge og nyansattes øgede risiko for at komme til skade på arbejdet. Notatet skal danne grundlag for arbejdet i Arbejdsmiljørådets Task Force, der er blevet nedsat til at formulere relevante forskningsbaserede budskaber om unge og nyansattes arbejdsmiljø. BAR-BA er repræsenteret i Task Forcen og medvirker i arbejdet med at afklare *'hvad der kan gøres', 'hvad der skal tages hensyn til'* og *'hvem der kan gøre det'*.

Handling: **4.B.1** BAR-BA vil identificere særligt ulykkestruede grupper og risikoområder blandt unge og nyansatte i bygge- og anlægsbranchens virksomheder.

Modtagekultur: BAR-BA vil medvirke i udviklingen og formidlingen af metoder, der kan bruges i virksomhedernes egenindsats. Det gælder i særlig grad etableringen af en god modtagekultur, fx via mentorordninger eller ambassadører i forbindelse med unges introduktion til virksomheden.

Der vil blive udarbejdet videoer til unge, hvor der vil blive lagt vægt på at lære unge at håndtere risici i jobbet, herunder lære dem at sige fra over for farlige situationer. Der vil blive udarbejdet eksempler på, hvordan nyansattes særlige risici indarbejdes i virksomhedernes arbejdspladsvurdering (APV) og tages op på den årlige arbejdsmiljødrøftelse.

BAR-BAs information til virksomhederne vil også lægge vægt på positive effekter, herunder bedre sundhed, reduceret sygefravær og øget produktivitet som følge af et systematisk forebyggende arbejdsmiljøarbejde for unge og nyansatte.

4.B.2 BAM-BUS vil gennemføre opsøgende aktiviteter i virksomheder og på byggepladser med unge og nyansatte. Besøgene har primært til formål at vejlede bygherrer og arbejdsgivere i instruktion, uddannelse og arbejdsgivers tilsyn med unge og nyansattes arbejde.

Ansvarlig: BAR-BA henholdsvis BAM-BUS.

Tidsramme: 2013–15.

Initiativ 4.C – Sikkerhed for udenlandsk arbejdskraft

Mål: Styrket instruktion og vejledning af udenlandsk arbejdskraft.

Målgruppe: Virksomheder, der beskæftiger udenlandsk arbejdskraft, herunder arbejdsmiljøorganisationen (AMO) i disse virksomheder.

Begrundelse: Udenlandsk arbejdskraft rammes i særlig grad af arbejdsulykker i byggeriet. Sprogvanskeligheder og anden sikkerhedskultur kan være medvirkende årsag til den øgede risiko for tilskadekomst. Derfor kan det være hensigtsmæssigt at have et tværgående fokus på udenlandsk arbejdskraft.

Der er brug for en målrettet indsats for at styrke sikkerheden blandt udenlandsk arbejdskraft i den danske byggebranche. Udenlandsk arbejdskraft kan kræve en ekstra indsats med hensyn til oplæring og instruktion. Sikkerhed bygger bl.a. på, at de ansatte er instrueret, så arbejdet kan udføres forsvarligt.

Bygherrer og virksomheder i branchen kan med fordel skærpe hver sit fokus på sikkerhed for udenlandsk arbejdskraft. Sikkerhedssamspillet på en byggeplads er vigtigt. Kommunikation om sikkerhed kan blive vanskeliggjort, hvis der tales flere sprog på byggepladsen.

Handling: **4.C.1. – Vejledning om instruktion af udenlandsk arbejdskraft**

BAR-BA udarbejder en vejledning til brug ved instruktion af udenlandsk arbejdskraft.

Formålet med vejledningen er at styrke virksomhedernes instruktion af udenlandsk arbejdskraft. Vejledningen anviser god praksis. Vejledningen bygger bl.a. på resultater fra COWI-projektet fra 2012, der bl.a. understreger vigtigheden af helt konkret at anvise, hvordan arbejdet udføres sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Format
Elektronisk værktøj, guides og eksempler på god praksis, filmklip med speak på flere sprog. Der udarbejdes også et faktaark, der kort informerer om vejledningen og vigtigheden af at instruere udenlandsk arbejdskraft, så arbejdet kan udføres sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

Vejledningens indhold
Inspiration til arbejdsmiljøorganisationens (AMO) planlægning af instruktion af nyansat, udenlandsk arbejdskraft.

Værktøjer til inspiration til gennemførelse af instruktionsforløb. Værktøjerne understøtter dialogen med udenlandsk arbejdskraft om sikkerhed og sundhed. Flere af værktøjerne kan tilpasses af den enkelte virksomhed.

I branchevejledningen anbefaler organisationerne, at virksomheder, der beskæftiger udenlandsk arbejdskraft, foretager en konkret vurdering af, om der er særlige risici for denne gruppe, og – såfremt det er tilfældet – indarbejder en vurdering af sikkerhed for udenlandsk arbejdskraft i arbejdspladsvurderingen (APV)

- drøfter i AMO, hvordan udenlandsk arbejdskraft instrueres, inden arbejdet påbegyndes
- indsætter et afsnit om sikkerhed for udenlandsk arbejdskraft i virksomhedens egen arbejdsmiljøpolitik, hvis en sådan haves
- udarbejder en plan om sikkerhedsmæssig uddannelse og kompetenceafklaring af udenlandsk arbejdskraft samt drøfter planen i AMO.

Ansvarlig: BAR-BA.

Tidsramme: 2014.

Handling: **4.C.2. – Styrket vejledning til virksomheder med udenlandsk arbejdskraft**

Organisationerne bag BAM-BUS er enige om, at BAM-BUS tilbyder virksomheder og bygherrer vejledning om sikkerhed og sikkerhedskultur for udenlandsk arbejdskraft, herunder arbejdsgivers instruktion af udenlandsk arbejdskraft, når konsulenterne fra BAM-BUS møder arbejdspladser med sprog-

og kulturudfordringer. Vejledning fra BAM-BUS sker på baggrund af sprogkundskaber, der allerede er i gruppen af BAM-BUS-konsulenter.

Ansvarlig: BAM-BUS.

Tidsramme: 2014 og 2015.

4.C.3. – Styrket synlighed af kvalifikationer, der er erhvervet i udlandet

Mål: Styrket synlighed af udenlandsk arbejdskrafts kvalifikationer på områder med danske krav om arbejdsmiljøfaglige uddannelser.

Målgruppe: Virksomheder med udenlandsk arbejdskraft.

Begrundelse: Synlighed omkring udenlandsk arbejdskrafts kvalifikationer styrker sikkerheden og medvirker til at klargøre, hvilke arbejdsopgaver der må udføres, og hvilke arbejdsopgaver der forudsætter, at man gennemgår en arbejdsmiljøfaglig uddannelse, inden arbejdet udføres.

Arbejdstilsynet udsteder et såkaldt anerkendelsesbrev til udlændinge, hvis deres erhvervsmæssige kvalifikationer kan dokumenteres og anerkendes.

Gennemsigtigheden øges, hvis oplysningerne fra anerkendelsesbrevet fremgår af uddannelseskortet fra Byggeriets Uddannelser og derved kommunikeres til arbejdsgiver, arbejdsmiljørepræsentanter og andre ansatte samt bygherren og sikkerhedskoordinatoren.

Handling: Arbejdstilsynet og organisationerne bag uddannelseskortet fra Byggeriets Uddannelser vil undersøge muligheden for på sigt at samarbejde om, at oplysninger om anerkendte uddannelser, som udenlandsk arbejdskraft har erhvervet i udlandet, kommer til at fremgå af branchens uddannelseskort.

Ansvarlig: Arbejdstilsynet, Dansk Byggeri samt 3F.

Tidsramme: 2014 og 2015.

Initiativ 4.D – Små virksomheder

Mål: Styrket sikkerhedsarbejde i små virksomheder.

Målet er at styrke sikkerhedsarbejdet i byggeriets mange små virksomheder – virksomheder, hvor der ikke er en formel organisering af sikkerhedsarbejdet.

Målgruppe: Små virksomheder (1-9 ansatte).

Begrundelse: Byggeriet har et hav af små virksomheder. Over 40 pct. af byggeriets virksomheder havde i 2010 1-9 ansatte, og i samme år var der over 13.000 firmaer med 1-9 ansatte med sammenlagt 40.844 ansatte (Kilde: DST, Statistikbanken.dk, januar 2013 (GF3, DB07 19-grp)). Cirka 35 pct. af de ansatte i byggeriet arbejder i et firma med 1-9 ansatte.

Hverdagen i små virksomheder er i særlig grad fokuseret på den daglige drift, og hensyn til sikkerhed integreres ikke så meget i planlægningen af arbejdet. Arbejdet med sikkerhed i de små virksomheder sker ved løbende dialog mellem arbejdsgiver og ansatte.

Arbejdspladsvurderingen (APV) er sammen med den årlige arbejdsmiljødrøftelse et relativt nyt begreb i små virksomheder, der med fordel kan bruges mere fremadrettet.

Der er behov for at styrke dialogen med små virksomheder og sætte fokus på deres behov for at indhente bistand om sikkerhed. De små virksomheder skal have øget deres kendskab til, hvor de kan hente information om sikkerhed på arbejdspladsen, og de skal opfordres til at bruge de muligheder for bistand, der findes.

Arbejdstilsynet kommer i kontakt med mange små virksomheder i forbindelse med tilsynsindsatsen.

Forebyggelsespakker om ulykker fra Fonden for Forebyggelse og Fastholdelse er velegnede til små virksomheder. Leverandører og grossister af tekniske hjælpemidler, materialer og produkter har et væsentligt ansvar for at beskrive de sikkerhedsforanstaltninger, der er nødvendige at tage ved brug af deres produkter. De er en relevant målgruppe for en indsats om information til de små virksomheder.

Initiativet er betinget af, at der, ud over de midler parterne bidrager med, også afsættes ½ mio. kr. fra handleplans-midlerne hertil.

Handling: **4.D.1** Branchens organisationer i BAR-BA vil have øje for sikkerhed i de små virksomheder. BAR-BA vil gennemføre informationsmøder rettet mod små virksomheder, så ledelse og ansatte kan lære om sikkerhed sammen med ligesindede. BAR-

BA gennemfører 8-10 møder i forskellige landsdele. Møderne vil omfatte:

- Oplæg fra Arbejdstilsynet
- Demonstration af sikkerhedsudstyr
- Dialog og rollespille om Den årlige arbejdsmiljødrøftelse – på den gode måde
- Erfaringer fra en virksomhed, som har gennemført en forebyggelsespakke eller andet godt sikkerhedsarbejde.

Derudover målretter BAR-BA information på hjemmesiden mod små virksomheder, eksempelvis om den årlige arbejdsmiljødrøftelse, arbejdspladsvurdering (APV) og forebyggelse af ulykker.

4.D.2 BAR-BA målretter tjeklister i forebyggelsespakkerne til brug på el- og maleområdet.

4.D.3 Organisationerne medvirker aktivt til at udbrede kendskabet til forebyggelsespakkerne om ulykker samt de tilknyttede værktøjer, fx ordresedlen/tjeklisten, der får mester til at tænke sikkerhed ind, allerede når ordren modtages og tilbuddet gives.

4.D.4 Arbejdstilsynet markedsfører forebyggelsespakkerne i forbindelse med tilsyn i byggeriet.

4.D.5 BAR-BA går i dialog med leverandører og grossister med henblik på at formidle flyers til små virksomheder med fakta om ulykker og forebyggelse.

4.D.6 Fonden for Forebyggelse og Fastholdelse udbyder en række forskellige forebyggelsespakker, herunder én som specifikt målretter sig mod forebyggelse af ulykker. I modsætning til de andre forebyggelsespakker indeholder denne ulykkespakke kun konsulentbistand for de mindste virksomheder med 1-4 ansatte. En evaluering af tidligere pakker til bygge- og anlægsbranchen har vist, at eksterne vejledere har været afgørende for virksomhedernes udbytte af pakker.

Dansk Byggeri og 3F har derfor besluttet at gennemføre et fælles projekt, hvor 15 virksomheder stiller sig til rådighed for en systematisk afprøvning af pakkerne med bistand fra en konsulent, med det formål at få ny viden om, hvilken type støtte og vejledning der bedst motiverer virksomhederne til at bruge forebyggelsespakkerne, og hvordan virksomhederne får det bedste udbytte af pakkerne.

Ansvarlig: Organisationerne i BAR-BA udarbejder en procesplan med angivelse af fordelingen af opgaver primo 2014.
3F og Dansk Byggeri er ansvarlige for aktivitet 4.D.6.
Arbejdstilsynet er ansvarligt for markedsføring af forebyggelsespakker i forbindelse med tilsyn.

Tidsramme: 2014-15. Organisationerne i BAR-BA fortsætter sit fokus på temaet frem til 2020.

Initiativ 4.E – Samarbejdet på byggepladsen og i virksomheden, herunder arbejdsmiljøorganisationen (AMO)

Mål: Samarbejde er vejen til sikkerhed.

Målet er at udvikle samarbejdet om sikkerhed i byggeriets virksomheder og at tydeliggøre, at sikkerhed er en fælles opgave i virksomheden.

Målgruppe: Virksomheder og ansatte/arbejdsmiljørepræsentanter.

Begrundelse: Arbejdsmiljøorganisationen (AMO) er en løftestang for sikkerheden i virksomheden. AMO's strategiske og operationelle sigte skal sikre, at arbejdsmiljø tænkes ind i udviklingen af kerneopgaven, og at den daglige sikkerhed er i orden. Samspillet med AMO hjemme og AMO ude er en særlig udfordring for byggeriets virksomheder, ligesom det er en udfordring, at AMO ude indgår i byggepladsens sikkerhedsarbejde, der ledes af bygherrens sikkerhedskoordinator.

Adgangen til grunduddannelse og løbende, supplerende uddannelse er af stor betydning for sikkerhedsarbejdet i virksomheden.

Reglerne om AMO blev ændret i 2010 og ultimo 2013 udgives en evaluering af de nye regler.

Målet nås ved at styrke kommunikationen om "samarbejde i AMO" som nøgle til et godt sikkerhedsarbejde i virksomhederne.

Handling: **4.E.1** Organisationerne gennemfører en informationsindsats om gældende AMO-regler og vil vejlede om, hvordan samarbejdet om sikkerhed udvikles i byggevirksomheder.

Organisationerne arbejder for at få valgt arbejdsmiljørepræsentanter de steder, hvor det allerede er et

krav. Indsatsen gennemføres i tilknytning til Arbejdsmiljørådets påtænkte initiativ i 2013-2015 om et informationsarbejde om AMO-reglerne.

4.E.2 Organisationerne drøfter resultaterne af AMO-evalueringen, når den foreligger ultimo 2013. Organisationerne iværksætter på baggrund af evalueringens resultater initiativer i 2014, der medvirker til at styrke samarbejdet om sikkerhed i byggeriets virksomheder og på byggepladserne, herunder den supplerende uddannelse for AMO. På baggrund af evalueringen vurderes behovet for, at organisationerne undersøger, om arbejdsmiljørepræsentanterne får tilbud om supplerende uddannelse, og om uddannelsen gennemføres.

4.E.3 BAR-BA afdækker, hvilke typer kurser brancherne efterspørger som supplerende uddannelse, og BAR-BA udvikler en model for udbud af supplerende uddannelse, der understøtter arbejdet med at reducere ulykker.

Ansvarlig: Organisationerne i BAR-BA.

Tidsramme: 2014-2015, hvorefter indsatsen evalueres og målrettes med henblik på yderligere initiativer frem mod 2020.

Initiativ 4.F – Arbejdstilsynets vidensgrundlag

Mål: At Arbejdstilsynets detaljerede viden om årsager til alvorlige ulykker i byggeriet bidrager til forebyggelsen af arbejdsulykker.

Målgruppe: Virksomheder i bygge- og anlægsbranchen.

Begrundelse: Arbejdstilsynet har i forbindelse med forarbejdet til handleplansarbejdet udarbejdet nye og detaljerede analyser af omfanget og typen af alvorlige arbejdsulykker, der sker i bygge- og anlægsbranchen. Det har resulteret i en detaljeret viden om de alvorlige ulykker, der sker i byggeriet.

Handling: **4.F.1** Arbejdstilsynet vil indarbejde denne viden om de alvorlige ulykker i byggeriet i vidensgrundlaget for Arbejdstilsynets tilsyn og kommunikation med henblik på, at den ude på virksomhederne omsættes til bedre forebyggelse af alvorlige ulykker.

Arbejdstilsynet vil derudover formidle denne viden til de tilsynsførende, der fører tilsyn på bygge- og anlægsområdet. Der holdes oplæg om emnet på et landsdækkende tilsynsgruppemøde.

4.F.2 Herudover vil Arbejdstilsynet i forbindelse med status på handleplanens initiativer sikre en opdatering af det talmateriale, der ligger til grund for denne handleplan.

Ansvarlig: Arbejdstilsynet.

Tidsramme: 2013-2015.

Initiativ 5.A – Styrke bygherrer og rådgiveres kompetence vedr. arbejdsmiljø

Mål: Styrke bygherrer og rådgiveres[2] kompetence vedrørende arbejdsmiljø gennem:

- Tværfaglige samarbejder og informationsindsatser
- Struktureret erfaringsopsamling og videndeling
- Øget fokus på kompetenceudvikling og uddannelse.

Målgruppe: Bygherrer og rådgivere, herunder koordinatorer.

Begrundelse: Som en del af kravene i bekendtgørelserne på arbejdsmiljøområdet skal både bygherre og rådgiver gøre sit, til at arbejdsmiljøreglerne kan overholdes, når byggeriet eller anlægget skal udføres – og at arbejdet kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt.

Bygherrer og rådgivere har styrket deres fokus på arbejdsmiljø, men der er forsat et potentiale for at forøge viden om og kompetence i bygherrers og rådgiveres rolle. Herunder den viden der opnået i de allerede eksisterende tværfaglige samarbejder. Større synergi mellem parterne i byggeriet vil øge kendskabet til og effekten af indsatsen for et bedre arbejdsmiljø.

Der er derudover behov for at udvikle kendskabet til koordinatorfunktionen og koordinators kompetencer.

Aktiviteterne i dette initiativ skal ses i sammenhæng med initiativ 5. B og 5.C, herunder for så vidt angår finansiering.

Handling: **5.A.1** Organisationerne kortlægger i fællesskab, hvilke initiativer der eksisterer i branchen og muligheden for at styrke dem ved at trække på forenede kræfter.

[2] "bygherrer og rådgivere" dækker over henholdsvis bygherrer, rådgivere, arbejdsmiljøkoordinatorer og projekterende.

5.A.2 Det fælles værdiggrundlag for byggeriets aktører fra 2005 om bl.a. formulering af arbejdsmiljøpolitik ajourføres og formidles af de respektive organisationer til branchens aktører.

5.A.3 Branchens organisationer udarbejder i fællesskab en oversigt for det fremadrettede arbejde, herunder:

- Plan for dialog med centrale interessenter af betydning for styrkelse af sikkerhed i byggeriet
- Kortlægning af, hvor de respektive medlemmer modtager og søger information om arbejdsmiljø
- Information om arbejdsmiljø på diverse hjemmesider. Der indgås aftale om samordning af, hvilke informationer der kan lægges på de forskellige hjemmesider, og hvordan der skabes gode links mellem disse.
- Der udarbejdes en kommunikationsplan for fælles budskaber, fx omkring økonomiske fordele ved at højne fokus på arbejdsmiljø. Der formuleres budskaber målrettet de enkelte målgrupper.

5.A.4 Bygherreforeningen, FRI og DANSKE ARK vil sammen med BAR-BA og BAM-BUS holde informationsmøder og netværksmøder om bygherrers og rådgiveres arbejdsmiljøindsats.

Organisationerne i BAR-BA gennemfører i 2014 informationsmøder og netværksmøder med henblik på at styrke opgaveløsningen for bygherre og rådgivere.

Arbejdstilsynet deltager på udvalgte møder for at formidle de lokale tilsynscentres erfaringer med at styrke sikkerhedspraksis blandt bygherrer og rådgivere.

Der etableres dialog med centrale organisationer, fx KL og BL med henblik på at holde informationsmøder for deres medlemmer. Der holdes en konference for offentligt finansierede flergangsbygherrer med deltagelse af beslutningstagere, fx borgmestre, medlemmer af byrådet og tekniske chefer.

5.A.5 Organisationerne udarbejder i fællesskab en strategi for kompetenceudvikling og uddannelse, inklusive dialog med uddannelsesinstitutioner og kursusudbydere, som udbyder kurser for bygherrer, herunder koordinatorer, og rådgivere. Strategien omfatter en vurdering af, om der er tilstrækkelig efteruddannelse og kursusudbud for bygherrer og rådgivere, og om der er behov for at udvikle nye tilbud.

5.A.6 Organisationerne anbefaler, at koordinatoruddannelsen evalueres, herunder såvel tilstedeværelsesuddannelsen som netuddannelsen. Evalueringen skal afdække behovet for at

tilpasse uddannelsens rammer, form og indhold og skal have et særligt øje for projektering under koordinering.

5.A.7 For at styrke især offentlige bygherrers bidrag til at forebygge ulykker i byggeprojektet anbefaler arbejdstagersiden, at bygherrens pligter justeres, så bygherren får til opgave at tage hensyn til sikkerhed i byggeprojektet allerede ved udbud af byggeopgaven. Arbejdsmiljølovgivningen åbner allerede for, at udbyder tager hensyn til sikkerhed ind allerede ved udbuddet, jf. bekendtgørelse om pligter efter lov om arbejdsmiljø i forbindelse med udbud af tjenesteydelser mv., jf. Bkg 1109 af 17. december 2001.

Ansvarlig: Bygherreforeningen, FRI, DANSKE ARK og BAR-BA. Arbejdstagersiden er ansvarlig for aktivitet 5.A.7.

Tidsramme: Igangsættes hurtigst muligt; ultimo 2013.

Initiativ 5.B – Styrke arbejdsmiljørådgivning og arbejdsmiljøkoordinering

Mål: Styrke funktionen, arbejdsmiljørådgivning, gennem**:**

- Bygherrens efterspørgsel af kompetencer
- Opdaterede anbefalinger, ydelsesbeskrivelser og vejledninger om arbejdsmiljøkoordinering
- Adgang til bistand.

Målgruppe: Bygherrer og rådgivere.

Begrundelse: Bygherrer og rådgivere har stor indflydelse på arbejdsmiljøprocesserne i udførelsesfasen gennem det arbejde, der sker i planlægningsfasen. Bygherren skal med en klar strategi, konsekvente krav og synlighed styrke arbejdsmiljøet på byggepladsen igennem hele byggeprocessen. Rådgivere bidrager som koordinatorer eller gennem projekteringen med at beskrive og gennemføre gode arbejdsmiljøprocesser.

Kendskabet til bygherrer og rådgiveres roller i forhold til arbejdsmiljø kan med fordel øges i branchen. Ligeledes kan funktionen arbejdsmiljøkoordinator styrkes. Koordinatorernes rolle bør være veldefineret og kendt, bl.a. set i lyset af, at arbejdsmiljøkoordinering kan praktiseres som en selvstændig profession.

Det bør være tydeligt for bygherrer, rådgivere eller koordinatorer, hvor man kan hente relevante oplysninger i arbejdsmiljørelaterede spørgsmål, og hvilke vejledninger, standarder og værktøjer der er tilgængelige.

Gennemførelsen af dette initiativ afhænger af, at der afsættes 1 mio. kr. af handleplansmidlerne hertil. Disse midler vil desuden bidrage til at gennemføre initiativ 5.A og 5.C.

Handling:

5.B.1 Bygherreforeningen reviderer "Anbefalinger om bygherrens ansvar for koordinering af arbejdsmiljø i byggeprojekter". Heri indgår blandt andet anbefalinger om udarbejdelse af arbejdsmiljøpolitik som grundlag for kravstillelse til de øvrige parter.

Det indskrives også i anbefalingerne til bygherrer, at de bør efterspørge rådgivere med opdateret viden inden for området, eksempelvis fra netværksaktiviteter, kurser, e-learning.

5.B.2 DANSKE ARK og FRI reviderer "Ydelsesbeskrivelse for arbejdsmiljøkoordinering" og vejledning hertil i efteråret 2013/ foråret 2014.

5.B.3 BAR-BA etablerer i samarbejde med DANSKE ARK og FRI en hotline for rådgivere på forsøgsbasis. Til hotlinen knyttes et tilbud til en kreds af rådgivere om at indgå i et kort vejledningsforløb; vejledningen sker efter nærmere aftale og på grundlag af en arbejdsmiljøpolitik hos rådgiveren. Aktiviteten er betinget af, at der afsættes 1 mio. kr. fra handleplansmidlerne hertil. Organisationerne følger forsøget tæt, uddrager læringspunkter og evaluerer forsøget med henblik på spredning af de indhentede erfaringer.

På baggrund af erfaringerne fra evalueringen vurderer og udreder DANSKE ARK og FRI behovet for at videreføre tilbud om vejledning om arbejdsmiljø til rådgivere.

Efterfølgende drøfter DANSKE ARK og FRI i samråd med de øvrige organisationer i BAR-BA, hvordan vejledning til rådgivere fremadrettet skal tilbydes, fx i tilknytning til BAR-BA og BAM-BUS. Muligheder for finansiering afdækkes i samme forbindelse.

Ansvarlig: Bygherreforeningen, DANSKE ARK, FRI og BAR-BA.

Tidsramme: 2014-2015.

Initiativ 5.C – Udvikling af nye materialer om arbejdsmiljø

Mål: Understøtte arbejdsmiljøindsatsen gennem udvikling af nye materialer.

Målgruppe: Bygherrer og rådgivere.

Begrundelse: Der er behov for at udvikle nye materialer til at beskrive og håndtere processer om godt arbejdsmiljø med bygherrer og rådgivere som målgruppe.

Aktiviteterne i dette initiativ skal ses i sammenhæng initiativ 5. A og 5.B, herunder for så vidt angår finansiering.

Handling: **5.C.1** Organisationerne indsamler erfaringer og viden, god praksis og konkrete cases på området om:

- Samarbejdet mellem bygherre og koordinator (både under projektering og selve byggeriet).
- Hvordan bygherres tilstedeværelse i byggesagen synliggøres?
- Gode udbud og kontrakter, og hvordan de efterleves
- Koordinering under projektering
- Kritiske punkter under projekteringsprocessen
- Udenlandske erfaringer om håndtering af arbejdsmiljø i velfungerende projekter.

5.C.2 BAR-BA udvikler i samarbejde med Bygherreforeningen, FRI og DANSKE ARK materialer til styring af og opfølgning på arbejdsmiljøprocesser i projekterings- og udførelsesfasen.

Materialerne forventes at omfatte:

- Materiale om bygherres arbejdsmiljøpolitik med mulige krav til rådgivere og entreprenører ved udbud (bl.a. i henhold til EU's udbudsdirektiv og dansk lovgivning).
- Materiale som gør det lettere for rådgivere under projekteringen med sine angivelser i projektet at sikre, at reglerne i arbejdsmiljølovgivningen kan overholdes.
- Arbejdsmiljøøkonomisk vurdering af byggeprojekter med henblik på vejledning til bygherrer, rådgivere og udførende entreprenører.

Desuden forventes det, at den indledende dialog og planlægning af samarbejdet vil omfatte en afvejning af de behov, der i øvrigt måtte være for aktiviteter og information. Materialer og aktiviteter udvikles i regi af BAR–BA i samarbejde med Bygherreforeningen, FRI og DANSKE ARK.

5.C.3 Organisationerne og Arbejdstilsynet arbejder for, at der iværksættes en udredning af årsager til ulykker i byggeriet,

hvad angår mangelfuld projektering og planlægning (design out risks).

5.C.4 Organisationerne undersøger behov og muligheder for at udvikle et IT-baseret processtyringsværktøj med fokus på arbejdsmiljø. I første omgang afholdes et temamøde om IT-værktøjer og metoder til opfølgning i processen. I BAR-BA samarbejdet drøftes perspektiverne i at udvikle et IT-værktøj, herunder eventuelle finansieringskilder.

Ansvarlig: Bygherreforeningen, FRI, DANSKE ARK og BAR-BA.

Tidsramme: Igangsættes i 2013.

Initiativ 5.D – Formidling om arbejdsmiljø til den ikke-professionelle bygherre

Mål: At udbrede kendskabet til den private, ikke-professionelle bygherres ansvar for at sikre arbejdsmiljøet.

Målgruppe: Den private, ikke-professionelle bygherre.

Begrundelse: Den ikke-professionelle bygherre med den mindre byggesag, hvor der ikke er involveret professionelle rådgivere, er som målgruppe svær at nå. Samtidig er det en målgruppe, der har en tendens til at benytte sig af mindre håndværksfirmaer, som ofte har begrænset arbejdsmiljøkompetence.

Kontakt til målgruppen kan ske via den kommunale sagsbehandling af byggetilladelser.

Handling: **5.D.1** Formidling af folder fra BAR-BA "Håndværkernes sikkerhed er også dit ansvar – parcelhusejere" sammen med byggetilladelse.

BAR-BA og Bygherreforeningen tager kontakt til Kommunernes Landsforening for at afklare muligheden for at igangsætte et pilotprojekt om udlevering af den eksisterende folder i forbindelse med udstedelse af byggetilladelser. Der søges etableret et pilotprojekt i udvalgte kommuner, hvor effekten af et sådant tiltag afklares.

5.D.2 BAR–BA går i dialog med aktører som Bolius, DANSKE BOLIGARKITEKTER og foreninger for parcelhusejere med henblik på at udbrede kendskabet til folderen "Håndværkernes sikkerhed er også dit ansvar – parcelhusejere".

Ansvarlig: BAR-BA og Bygherreforeningen, FRI og DANSKE ARK.

Tidsramme: 2014-2015.

Initiativ 6.A – Indsats i el-branchen

Mål: Udarbejdelse af håndbog over arbejdsprocesser for at reducere antallet af arbejdsulykker og skader i el-branchen.

Målgruppe: Virksomheder, svende og lærlinge i el-branchen.

Begrundelse: Antallet af arbejdsulykker og -skader er - trods en række indsatser - stadig for højt.

Gennem BAR-BA er der i en lang årrække udført mange aktiviteter for at påvirke ovennævnte. Disse aktiviteter er stadig i gang. Aktiviteterne har i stor grad haft karakter af ”kampagner” byggende på informationsmaterialer og mødeaktiviteter.

Den nye aktivitet er i større grad målrettet virksomhedernes dagligdag, hvor instruktionen til medarbejderne - om arbejdets udførelse - ofte er mangelfuld. Det må endvidere konstateres, at arbejdspladsvurderinger (APV) ikke altid er en naturlig del af det daglige arbejde i branchen.

Udarbejdelse af et brancherettet materiale - hvor sikkerhed og ergonomi er udgangspunktet - vil bidrage til en bedre instruktion i virksomhederne. Materialet kan endvidere anvendes på de tekniske skoler over for lærlingene på el-området.

Handling: **6.A.1** For at understøtte handleplanens effekt iværksættes en kampagne om valg af arbejdsmiljørepræsentanter i virksomheder med 10 og flere ansatte.

6.A.2 Med udgangspunkt i ”top 5 ulykkestyper” vil TEKNIQ og Dansk El-Forbund udarbejde branchespecifikt materiale (”håndbog”), hvor følgende er i fokus:

- Fald fra højden
- Færden og bæring af materialer
- Løft, træk under stor kraftanvendelse
- At el-arbejdet udføres uden spænding, om nødvendigt som L-AUS arbejde.

Materialet skal udarbejdes i et fysisk handy format og være elektronisk tilgængeligt på organisationernes hjemmesider/arbejdsmiljøportal. Udarbejdelse af version til smartphones vil blive overvejet. Materialet vil blive omtalt i organisationernes blade.

Materialet vil tage udgangspunkt i allerede eksisterende vejledninger - med udvikling af nyt materiale, hvor det skønnes nødvendigt. Formidling af APV vil indgå i materialet. Materialet stilles til rådighed for de tekniske skoler, og organisationerne vil forsøge at få adgang til skolerne for at præsentere materialet.

Der skal planlægges en landsdækkende møderække, hvor organisationerne præsenterer materialet.

Udbredelsen af materialet vil blive drøftet med BAR-BA – herunder med BAM-BUS.

Ansvarlig: TEKNIQ og Dansk El-Forbund sikrer, at de nævnte aktiviteter finder sted.

Tidsramme: Udarbejdelse af "håndbog" igangsættes i efteråret 2013 med forventet afslutning april måned 2014.

Præsentation af materialet på skoler og ved landsdækkende mødearrangementer vil strække sig over 2014.

Elektronisk adgang til materialet og omtale i organisationernes blade vil ske, så snart materialet foreligger.

I 2015, skal der fortsat være fokus og opfølgning på handleplanens emner. Emnernes integrering i det daglige arbejde skal bidrage til at nå målsætningen i 2020-planen.

Initiativ 6.B – Indsats i VVS-branchen

Mål: Udarbejdelse af arbejdsprocesbeskrivelser på VVS-området for at opnå en reduktion i antallet af arbejdsulykker samt mindre nedslidning.

Målgruppe: Svende og lærlinge i VVS-virksomheder.

Begrundelse: Antallet af arbejdsulykker og -skader er - trods en række indsatser - stadig for højt. Herudover sker der i for høj grad en nedslidning.

Gennem BAR-BA er der i en lang årrække foretaget mange initiativer for at påvirke ovennævnte. Disse initiativer er stadig i gang. Initiativerne har i stor grad haft karakter af "kampagner" byggende på informationsmaterialer og mødeaktiviteter.

Den nye aktivitet er i større grad målrettet virksomhedernes dagligdag, hvor instruktionen til medarbejderne - om arbejdets udførelse - ofte er mangelfuld.

Handling:

6.B.1 Ekstern konsulentbistand til ca. 10 små og mellemstore VVS-virksomheder, i forbindelse med udarbejdelse af et antal arbejdsprocesbeskrivelser (APB), dækkende hovedparten af virksomhedens arbejdsområder.

Dette i en tæt dialog mellem konsulent, virksomhed og medarbejdere. En række af de udvalgte virksomheder har ikke arbejdsmiljøorganisation (AMO) på grund af deres størrelse.

Konsulentvirksomheden skal have ansvaret for

- udarbejdelse og implementering af APB'erne
- information til medarbejderne om projektet
- evaluering af projektet i den enkelte virksomhed og over for organisationerne.

Udarbejdelsen af APB'erne skal tage udgangspunkt i

- god håndværksmæssig kvalitet
- anvendelse af gode tekniske hjælpemidler
- god ergonomi
- særlige forholdsregler, der skal iagttages i forbindelse med arbejdets udførelse (fx arbejde på stiger, i højden, i udgravninger).

De udarbejdede APB'er vil efterfølgende elektronisk blive tilgængelige for samtlige virksomheder og medarbejdere.

6.B.2 Ud over ovennævnte vil organisationerne igangsætte en møderække på de tekniske skoler over for VVS-lærlinge og undervisere, hvor der sættes fokus på arbejdsmiljø i forhold til den faglige uddannelse.

6.B.3 I forbindelse med aktiviteten vil der på skolerne blive arrangeret en udstilling af gode tekniske hjælpemidler, hvortil virksomheder og ansatte i lokalområdet vil blive inviteret.

6.B.4 Endelig vil organisationerne iværksætte en kampagne for valg af arbejdsmiljørepræsentanter i VVS-virksomheder med 10 og flere ansatte – med opstart i efteråret 2013.

6.B.5 I organisationernes fagblade er et samarbejde igangsat omkring fælles artikler med arbejdsmiljøemner.

Ansvarlig:

TEKNIQ, Blik- og Rørarbejderforbundet og Dansk Metal sikrer, at de nævnte aktiviteter finder sted.

Tidsramme: Aktiviteterne med udarbejdelse af APB'er i virksomhederne igangsættes i efteråret 2013, og evaluering af projektet i virksomhederne forventes udarbejdet ultimo 2014.

Aktiviteten på de tekniske skoler igangsættes i efteråret 2013 med forventet afslutning i foråret 2014.

Initiativ 6.C – Indsats i malerbranchen

Mål: Reduktion i antallet af arbejdsulykker (især faldulykker) samt mindskning af nedslidning.

Målgruppe: Malerbranchen.

Begrundelse: Mange i malerbranchen er udsat for ulykker, fordi arbejdet ikke udføres på den sikreste måde. Derfor er der behov for, at der udarbejdes og formidles materiale målrettet de situationer, hvor branchen har flest arbejdsulykker.

Handling:

6.C.1 Afdække om der er arbejdsmiljørepræsentant (AMR) i de virksomheder, hvor det påkræves.

6.C.2 Organisationerne tager kontakt til de virksomheder, hvor der ikke efter reglerne er valgt AMR, og hjælper virksomheden til, at der vælges AMR.

6.C.3 Arbejdsmiljørådgivere fra Arbejdsmiljøhuset:

- udarbejder og formidler materiale til branchen om konkrete rådgivningsområder samt materiale målrettet virksomheder uden forpligtende AMO.
- understøtter det forebyggende arbejdsmiljøarbejde samt medvirker aktivt til, at der etableres velfungerende AMO i alle virksomheder, hvor det påkræves.
- arbejder for, at virksomheder, med eller uden AMO, tilegner sig den nødvendige viden om arbejdsmiljø, fx ved ekstern arbejdsmiljørådgivning.

6.C.4 Organisationerne kommunikerer ud til branchen om de positive effekter, der er ved at integrere arbejdsmiljø ind i alle arbejdsprocesser. Dette gøres både i skrift og tale.

Ansvarlig: Danske Malermestre og Malerforbundet i Danmark.

Tidsramme: 2013 – 2014.

Initiativ 6.D – Indsats i tømrer- og snedkervirksomhed

Mål:

Ulykkesforebyggelse:

- Der sættes særligt fokus på nedstyrtningsfare fra tage med udgangspunkt i vejledninger fra BAR-BA samt Arbejdstilsynets regler. Hvis regler og vejledninger på tagarbejde følges, bør man kunne se et fald i ulykker i branchen. Derfor igangsættes en indsats for at få virksomhederne til at følge vejledningerne.
  Brug ikke stiger som arbejdsplatform – benyt i stedet de mange lifte, stilladser og arbejdsplatforme, der findes.
- "Sådan bruger du en rundsav – stationære/håndholdte". Kampagne for virksomheder og ansatte. Kampagnen kan blandt andet udformes som en go/no go-liste, hvor de korrekte/ikke korrekte arbejdssituationer illustreres.
- Kampagne mod rod og uorden ("Rod på pladsen – det koster kassen").
- Kampagne om "At sige fra og sige stop" – se BAR-BAs vejledning.

Målgruppe:

Arbejdsgivere og ansatte i tømrer- og snedkervirksomheder.

Begrundelse:

Der er en økonomisk gevinst at hente, når planlægning er i fokus. Virksomhederne får styr på deres produktion. Skærpet fokus på forebyggelse af ulykker bevirker også, at der ikke bruges unødig tid og ressourcer fra ansatte og produktion.

En god virksomhedsledelse kan fastholde dygtige medarbejdere og rekruttere de bedste udefra. Det betyder et højt fagligt niveau og en forbedret konkurrenceevne.

Virksomheder ønsker at have en lav ulykkesstatistik og et lavt sygefravær. Ulykker og sygefravær har både menneskelige og økonomiske konsekvenser, som det kan betale sig at undgå – både for den enkelte, for virksomheden og for samfundet.

Handling:

Det igangværende formidlingsarbejde med branchevejledninger, faktaark, kurser, websites, nyhedsbreve og arbejdsmiljøavisen "Under Hjelmene" understøtter det forebyggende arbejde.

Desuden søsættes flere nye projekter:

6.D.1 Organisationerne gennemfører en indsats for at yde hjælp til små virksomheders arbejdsmiljøarbejde. 3F og Dansk Byggeri er projektledere. Projektet tager udgangspunkt i forebyggelsespakkerne for ulykker, og en proceskonsulent

tilknyttes arbejdet med virksomheden, så projektet integreres med virksomhedens kultur og øvrige arbejde.

6.D.2 Dansk Byggeri vil afholde en række informationsmøder til medlemsvirksomheder med arbejdstitlen: "Det kan du forvente af din bygherre og rådgiver". Mødet, samt en pjece, skal klæde virksomheder bedre på til at vide, hvilke pligter og ansvar bygherre og rådgiver har på en byggesag.

6.D.3 Informationskampagner om:

- Nedstyrtningsfare ved tagarbejde
- Brug ikke stiger som arbejdsplatform
- Sådan bruger du en rundsav
- Rod og uorden
- "Sig fra – sig stop" (revitalisere tidligere materiale og kampagne).

Kampagnerne aftales mellem organisationerne og kan omfatte film, internetbaserede budskaber, personlige kontakter o.l. og omfatter alle niveauer i organisationerne.

Ansvarlig: Alle emnerne varetages af organisationerne, som led i en indsats med oplysning om, at ulykker kan undgås. Her bidrages til en fælles indsats igennem; BAR-BA, de enkelte organisationers medlemsmøder samt konsulenterne i BAM-BUS.

Tidsramme: Rammen er en koordineret indsats fra alle parterne i perioden til og med 2015, og derefter ved den nationale handlingsplans afslutning i 2020.

Initiativ 6.E – Indsats i murerbranchen

Mål: Målet er at begrænse omfanget af alvorlige ulykker i branchen. Det skal ske ved at sætte fokus på ulykkesforebyggelse i murervirksomheder, især:

- Korrekt opstilling, ombygning og nedtagning af murerstilladser
  - *afskærmning mod fald også fra lave stilladsniveauer, anvendelse af lift, arbejdsplatforme og 'lettere traller' og andre stilladsdele*

- Korrekt færdsel og transport på stilladser – herunder med tekniske hjælpemidler
  - *brug af tekniske hjælpemidler til at komme frem med tunge ting, anbringelse i passende portioner – der hvor de skal bruges*

- Kampagne mod rod og uorden (”Ryd op på pladsen – det koster kassen”)

- Arbejde på stillads – herunder når andre arbejder ’højere oppe på stillads eller på tag’
  - *planlægning af arbejdet på byggepladsen (så faldende genstande undgås)*
  - *den rette opbygning af stillads med fodlister og fang til materialer.*

Målgruppe: Virksomheder, svende og lærlinge.

Begrundelse: Omfanget af alvorlige arbejdsulykker med forventet fravær på mere end 3 uger er steget med 45% i den seneste opgjorte femårsperiode. Det tal skal bringes ned. Dataanalyser viser, at de fleste ulykker kan relateres til fald i ’samme niveau’ eller til ’lavere niveau’, faldende genstande og akutte skader i forbindelse med tung manuel håndtering.

Vi ønsker at vise virksomhederne, at der desuden er en økonomisk gevinst at hente, hvis man har mindre rod på pladsen, lærer at planlægge arbejdet bedre, samarbejder bedre på byggepladsen og bruger de rette maskiner og tekniske hjælpemidler til den rette opgave.

Virksomheder ønsker at have en lav ulykkesstatistik og et lavt sygefravær. Ulykker og sygefravær har både menneskelige og økonomiske konsekvenser, som det kan betale sig at undgå – både for den enkelte, for virksomheden og for samfundet. Bedre planlægning mindsker spildtid, konflikter med kunder og andre fagentrepriser samt giver en bedre kvalitet af arbejdet. En god virksomhedsledelse kan fastholde dygtige medarbejdere og rekruttere de bedste udefra. Det betyder et højt fagligt niveau og en forbedret konkurrenceevne.

Handling: Det igangværende formidlingsarbejde med branchevejledninger, faktaark, kurser, websites, nyhedsbreve og arbejdsmiljøavisen ”Under Hjelmene” understøtter det forebyggende arbejde.

Desuden søsættes flere nye projekter:
6.E.1 Hjælp til små virksomheders arbejdsmiljøarbejde.
3F og Dansk Byggeri er projektledere. Projektet tager udgangspunkt i forebyggelsespakkerne for ulykker, og en proceskonsulent tilknyttes arbejdet med virksomheden, så projektet integreres med virksomhedens kultur og øvrige arbejde.

6.E.2 ”Sig fra – Sig stop”-kampagnen revitaliseres.

6.E.3 ”Det kan du forvente af din bygherre og rådgiver”, - tidligt hensyn til arbejdsmiljø og sikkerhed under udbud, arnejdsmiljøkoordinering under projektering og udførelse. Pjece og præsentation for Dansk Byggeris medlemmer – særligt rettet mod de større entreprenører – men også relevant for en del mindre virksomheder. Det vil øge effekten af denne indsats, hvis den sideløbende støttes af handlinger fra andre aktører over for deres målgrupper (bygherrer, projekterende og rådgivende).

6.E.4 BAM-BUS som rådgivere og formidlere med fokus på ’alvorlige ulykker’ - særlig opgave i perioden over for små og mindre virksomheder.

6.E.5 Formidling – opdelt efter ejerskab til handlingen på følgende måde:

Handling fælles mellem 3F og Dansk Byggeri

a. Støtte at forebyggelsespakkerne kommer i anvendelse
b. Formidling af korrekt brug af hjælpemidler og planlægning af arbejde på stillads
c. Formidling af værktøjer til ledelse og styring af arbejdsmiljøarbejdet i virksomheden.
d. Gennemgående tema i ’Under hjelmene’ i hele perioden

Handling 3F

a. 3F har afviklet kampagne vedr. ’lette traller’ – og 1 m løft-kampagne
b. 3F’s ’murerklub’ skal i marken med budskaberne
c. Alle 3F-afdelinger og -miljøudvalg skal fodres med info om kampagnen - alle 3F-medlemmer skal informeres via 3F’s medier
d. Kampagne og formidling:

- Tagarbejde omkring: Opfølgning på 1 m løft-kampagne
- 80-stenhoveder placeres på forhøjede paller
- Arbejdsplatforme og lift frem for stillads, hvor det er muligt, fx ved arbejde på tag eller ved vinduesudskiftning.

Handling Dansk Byggeri

a. Handleplanen tages op som tema på alle regionale DB-møder og møder i murer-sektionen – hvert eneste møde i en periode frem. Murernyt tager emnet op i hvert nummer.

Ansvarlig: Dansk Byggeri og 3F.

Tidsramme: Projekter igangsættes i efteråret 2013 med forventet afslutning 2015.

Bilag 3 – aftaler om øvrige enkeltbrancher

3F og Dansk Byggeri er enige om, at der ske skal en forstærket indsats til for at knække ulykkeskurven. Alle parter skal samarbejde om at sætte fokus på samme mål. Det betyder, at det er nødvendigt at udvælge fokusområder. 3F og Dansk Byggeri har valgt i første omgang at styrke indsatsen i de brancher, hvor der er sket flest ulykker, og hvor der dermed er størst sandsynlighed for at høste gode resultater.

Således er der beskrevet detaljerede handlingsplaner for tømrer og murerområdet. Der er enighed om, at de resterende områder senere skal være genstand for en indsats for at knække ulykkeskurven:

1. Belægning og vejarbejde
2. Betonmontage
3. Jord- og kloakarbejde
4. Nedrivere
5. Stilladsarbejde – montage og demontage (er i gang)
6. Tækkemænd
7. Tagdækning

Belægning og vejarbejde
For belægning og vejarbejde er problemområderne trafik på vej og en ofte mangelfuld planlægning. Der er ved at blive udarbejdet nye vejregler og en håndbog, der skulle rette op på problemerne. 3F og Dansk Byggeri vil medio 2014 forholde sig til ulykkerne og vurdere om, der er behov for en indsats på området.

Betonmontage
Området dækker over mange typer af opgaver, og der er behov for en afklaring af, hvordan ulykkerne fordeler sig i branchen. Der er enighed om, at der skal fokuseres på området 2014.

Jord- og kloakarbejde
Der er brug for en kortlægning af, hvor ulykkerne reelt sket, og på det grundlag vil parterne tilrettelægge en indsats. Det er besluttet at fokusere på området i 2014.

Nedrivere
Der er tale om en højt specialiseret branche, og der er behov for en drøftelse med branchen om, hvordan en indsats skal tilrettelægges. Indsatsen sker i løbet af 2014.

Stilladsarbejde – montage og demontage
Stilladsarbejde er allerede omfattet af en handleplan på området, der sigter mod at skabe sikkerhed mod nedstyrtning. De konkrete indsatser vil blive besluttet med udgangspunkt i viden om ulykker og risici, samt erfaringer fra træ-, mur- og malerområdet. Indsatsen vil blive forankret i BAR-BA.

Tækkemænd
Området er allerede genstand for en revision af en eksisterende branchevejledning i BAR-BA. I forbindelse med revisionen vil der være særlig fokus på den ulykkesforebyggende indsats.

Tagdækning
Tagdækning er forbundet med arbejde fra højden, og dermed med mulig nedstyrtningsfare. Der vil blive udarbejdet en plan for området 2014, hvor der skal fokuseres på både planlægning og udførelsen af arbejdet.

* * *

Malere
Dansk Byggeri og Malerforbundet har besluttet at planlægge og iværksætte indsatser rettet mod den del af malerfaget, der er organiseret i Dansk Byggeri.

Bilag 4 – vidensgrundlag

Alvorlige arbejdsulykker inden for bygge- og anlæg

Generelle data

Arbejdstilsynet har undersøgt hvilke former for alvorlige arbejdsulykker, der er de mest fremherskende inden for de brancher, der hører til bygge- og anlægsområdet, på baggrund af udtræk fra Registret over anmeldte arbejdsulykker (ulykkesregistret). I det følgende præsenteres hovedresultater fra disse undersøgelser til brug for prioriteringer af forebyggelsesindsatsen i forbindelse med udmøntning af handleplanen mod arbejdsulykker i bygge-anlægsbranchen.

1. Datakvalitet og datakilder

Oplysningerne i ulykkesregistret stammer fra anmeldelser af arbejdsulykker i EASY (det fælles elektroniske anmeldesystem mellem Arbejdsskadestyrelsen og Arbejdstilsynet), og kvaliteten af oplysningerne er derfor afhængig af korrekte anmeldelser.

En arbejdsulykke skal anmeldes til Arbejdstilsynet, hvis den medfører arbejdsudygtighed en dag eller mere udover tilskadekomstdagen. Arbejdsulykker, der ikke har medført arbejdsudygtighed, er ikke inkluderet i ulykkesregistret. Arbejdsulykker skal anmeldes senest ni dage efter første fraværsdag.

Ikke alle anmeldepligtige arbejdsulykker anmeldes til Arbejdstilsynet. Undersøgelser har vist, at kun knapt halvdelen af de alvorlige arbejdsulykker anmeldes. Denne underrapportering varierer dog kraftigt afhængig af virksomhedens branche, skadelidtes alder og skadens alvorlighed.

Datamaterialet, der er anvendt i undersøgelserne, omfatter arbejdsulykker med tre ugers[3] arbejdsudygtighed eller mere (herefter kaldet ”alvorlige arbejdsulykker”), der er anmeldt i perioden 2007-2011, inden for bygge- og anlægsbrancherne. Afgrænsningen er baseret på oplysninger om den *forventede* arbejdsudygtighed (~fravær) på anmeldetidspunktet, som skal angives ved anmeldelse. Bestemmelse af det faktiske sygefravær i forbindelse med arbejdsulykker kræver samkøring af ulykkesregistret med andre registre og ligger uden de aktuelle rammer.

Sammenligninger mellem brancheprofiler (figur 1) for henholdsvis det forventede og det faktiske sygefravær i forbindelse med anmeldte arbejdsulykker viser rimelig overensstemmelse med hensyn til de tre branchegrupper, som indgår i bygge- og anlægsområdet. Der skal dog gøres opmærksom på, at der er tale om en tilnærmelse.

I undersøgelserne indgår bl.a. gennemgang af konkrete ulykkesforløbsbeskrivelser i en række anmeldelser, der er udvalgt ved stikprøver. Da der er tale om anmelderens

[3] Med revision af Lov om sygedagpenge den 22. december 2010 (Lov nr. 1599) er grænsen for, hvornår arbejdsgivere kan søge refusion for sygedagpenge ændret fra 21 dage til 30 dage efter 1. fraværsdag. Ændringen er trådt i kraft den 2. januar 2012. For 2012 og frem optræder sygemeldte personer derfor først i Arbejdsmarkedsstyrelsens og kommunernes registre over offentlige ydelser efter 30 dages fravær.

egen beskrivelse af ulykken i fritekst (der er ingen formkrav), er der stor variation i kvaliteten af beskrivelserne.

Figur 1: Incidens af tilfælde af sygefravær (3 uger og derover), som antages at være følge af arbejdsulykker [AT-DREAM], i 2005-2007 og forventet arbejdsudygtighed (3 uger og derover) 2005-2007 inden for bygge- og anlæg

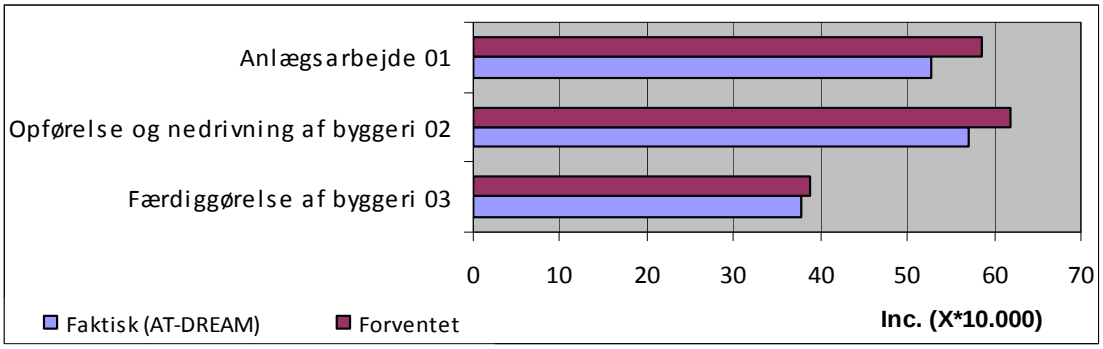

2. Metode

Undersøgelsen tager udgangspunkt i de 5.598 anmeldte alvorlige arbejdsulykker inden for bygge- og anlægsbrancherne, der fremgår af tabel 1.

Tabel 1: Anmeldte arbejdsulykker 2007-2011 inden for bygge- og anlæg, fordelt på skadens følger og registreringsår

	Registreringsår					
Skadens følger	2007	2008	2009	2010	2011	I alt
00 Uarbejdsdygtighed uoplyst	852	622	425	250	165	2.314
02 Uarbejdsdygtighed 1-3 dage	1.411	1.556	1.262	1.265	1.394	6.888
03 Uarbejdsdygtighed 4 - 6 dage	797	923	706	730	724	3.880
04 Uarbejdsdygtighed 7 - 13 dage	931	965	776	695	753	4.120
05 Uarbejdsdygtighed 14 - 20 dage	601	586	458	473	456	2.574
06 Uarbejdsdygtighed mindst 21 dage, men mindre end én måned	243	300	243	238	262	1.286
07 Uarbejdsdygtighed mindst én måned, men mindre end tre måneder	596	682	511	547	673	3.009
08 Uarbejdsdygtighed mindst tre måneder, men mindre end seks måneder	111	132	158	216	181	798
09 Permanent uarbejdsdygtighed eller seks måneders uarbejdsdygtighed og derover.	97	114	122	97	75	505
10 Ulykker med dødelig udgang	15	10	8	8	9	50
I a l t	5.654	5.890	4.669	4.519	4.692	25.424
Arbejdsulykker med 3 ugers arbejdsudygtighed eller mere (alvorlige)	1.047	1.228	1.034	1.098	1.191	5.598

For disse ulykker, er der udarbejdet opgørelser over fordelinger på brancher, skademåder, alder og jobtyper mv.

De mest belastede brancher, og de fem hyppigst forekommende skademåder inden for disse brancher (top 5 ”ulykkestyper”), er blevet identificeret på baggrund af forekomsten af alvorlige arbejdsulykker inden for de enkelte brancher på bygge- og anlægsområdet.

Skademåden beskriver den hændelse under et ulykkeshændelsesforløb, hvor personen kommer til skade. For at finde mere præcise beskrivelser af ulykkernes årsager er der, for hver af top 5 skademåderne i de udvalgte brancher, taget stikprøver af anmeldelser med henblik på læring ud fra ulykkesforløbsbeskrivelserne i de enkelte anmeldelser. Uddrag af resultaterne fra gennemgangen af disse

beskrivelser blev fremlagt på første møde mellem parterne på bygge- og anlægsområdet og Arbejdstilsynet (den 8. maj 2013).

3. Resultater

I Arbejdstilsynets ulykkesregister er der i perioden 2007-2011 registreret 5.598 alvorlige arbejdsulykker, dvs. ulykker med forventet fravær (arbejdsudygtighed) på tre uger eller derover, inden for bygge- og anlægsbrancherne. De 5.598 alvorlige ulykker fordeler sig med 708 inden for Anlægsarbejde, 3.083 inden for Opførelse og nedrivning af byggeri og 1.807 inden for Færdiggørelse af byggeri. Dette svarer til i alt ca. 1.120 alvorlige ulykker om året. Her behandles alle alvorlige arbejdsulykker.

3.1 Brancher

Set over de fem år, 2007-2011, fordeler de anmeldte alvorlige arbejdsulykker sig således på brancher inden for hver af de tre branchegrupper.

Tabel 2: Anmeldte alvorlige arbejdsulykker 2007-2011 inden for bygge- og anlæg, fordelt på branchegrupper, brancher og registreringsår

Branchegrupper / Brancher (DB07)		Registreringsår					I alt	Pct. (%)
		2007	2008	2009	2010	2011		
01 Anlægsarbejde	421000-Anlæg af veje og jernbaner	26	50	33	41	46	196	4
	422000-Anlæg af ledningsnet	55	60	58	66	57	296	5
	429000-Anden anlægsvirksomhed	3	9	10	13	13	48	1
	431200-Forberedende byggepladsarbejder	36	37	32	36	26	167	3
	431300-Funderingsundersøgelser	1					1	0
	I alt	121	156	133	156	142	708	13
02 Opførelse og nedrivning af byggeri	411000-Gennemførelse af byggeprojekter	1	2	2	6	2	13	0
	412000-Opførelse af bygninger	235	233	165	163	213	1.009	18
	431100-Nedrivning	4	4	4	4	5	21	0
	433200-Tømrer- og bygningssnedkervirksomhed	212	243	235	260	264	1.214	22
	439100-Tagdækningsvirksomhed	19	26	24	19	21	109	2
	439910-Murere	86	93	66	65	101	411	7
	439990-Anden bygge- og anlægsvirksomhed, som kræver specialisering	61	53	59	54	79	306	5
	I alt	618	654	555	571	685	3.083	55
03 Færdiggørelse af byggeri	432100-El-installation	97	163	122	114	112	608	11
	432200-VVS- og blikkenslagerforretninger	118	152	130	136	149	685	12
	432900-Anden bygningsinstallationsvirksomhed	11	20	24	22	24	101	2
	433100-Stukkatørvirksomhed		1				1	0
	433300-Udførelse af gulvbelægninger og vægbeklædning	15	11	16	22	15	79	1
	433410-Malerforretninger	54	58	49	57	48	266	5
	433420-Glarmestervirksomhed	8	6	5	14	12	45	1
	433900-Anden bygningsfærdiggørelse	5	7		6	4	22	0
	I alt	308	418	346	371	364	1.807	32
I alt		1.047	1.228	1.034	1.098	1.191	5.598	100

I højre kolonne ses, hvor stor en andel af de anmeldte alvorlige arbejdsulykker hver branche tegner sig for inden for bygge- og anlægsområdet samlet. Andelene er vist som gennemsnittet for perioden 2007-2011.

For at belyse forekomsten af anmeldte alvorlige arbejdsulykker inden for brancherne, og for at kunne sammenligne brancherne med hinanden, skal antallet af anmeldte arbejdsulykker sættes i relation til, hvor stor beskæftigelsen er i hver branche. Herved

udlignes forskellen i antallet af anmeldelser mellem brancher med henholdsvis mange eller få beskæftigede. Arbejdstilsynet anvender oftest udtrykket 'ulykkesincidens' om forekomsten af arbejdsulykker.

I tabel 3 vises incidensen af anmeldte alvorlige arbejdsulykker i 2007-2011 fordelt på brancher inden for hver af de tre branchegrupper. Samtidigt vises den gennemsnitlige incidens over fem år.

Tabel 3: Incidens* af anmeldte alvorlige arbejdsulykker 2007-2011 inden for bygge- og anlæg, fordelt på branchegrupper, brancher og registreringsår

Branchegrupper / Brancher (DB07)		Registreringsår					Gns.
		2007	2008	2009	2010	2011	
01 Anlægsarbejde	421000-Anlæg af veje og jernbaner	41	87	56	77	87	69
	422000-Anlæg af ledningsnet	60	64	75	91	79	73
	429000-Anden anlægsvirksomhed	45	129	93	114	97	98
	431200-Forberedende byggepladsarbejder	86	78	80	113	86	87
	431300-Funderingsundersøgelser **	112	0	0	0	0	40
	Samlet incidens, Anlægsarbejde	59	76	71	92	84	76
02 Opførelse og nedrivning af byggeri	411000-Gennemførelse af byggeprojekter **	28	31	27	84	24	39
	412000-Opførelse af bygninger	65	66	55	68	92	68
	431100-Nedrivning **	167	136	92	118	126	123
	433200-Tømrer- og bygningssnedkervirksomhed	57	64	66	82	87	70
	439100-Tagdækningsvirksomhed	66	84	86	78	96	81
	439910-Murere	52	56	46	54	89	58
	439990-Anden bygge- og anlægsvirksomhed, som kræver specialisering	80	69	81	83	127	87
	Samlet incidens, Opførelse og nedrivning af byggeri	61	64	61	73	92	69
03 Færdiggørelse af byggeri	432100-El-installation	36	59	44	46	48	47
	432200-VVS- og blikkenslagerforretninger	59	73	66	75	86	72
	432900-Anden bygningsinstallationsvirksomhed	43	76	89	87	98	79
	433100-Stukkatørvirksomhed **	0	182	0	0	0	44
	433300-Udførelse af gulvbelægninger og vægbeklædning	50	36	55	84	60	56
	433410-Malerforretninger	36	39	37	49	44	40
	433420-Glarmestervirksomhed	54	40	35	102	96	64
	433900-Anden bygningsfærdiggørelse **	102	106	0	92	63	70
	Samlet incidens, Færdiggørelse af byggeri	44	59	51	60	62	55
Samlet incidens, Bygge- og anlæg		55	63	58	70	80	64
Samlet incidens, alle anmeldte alvorlige arbejdsulykker		29	33	29	33	33	

**) Incidensen er beregnet som antallet af anmeldte alvorlige arbejdsulykker pr. 10.000 beskæftigede.*
***) Antallet af anmeldte arbejdsulykker er for lavt til beregning af incidenser.*

Incidensen af alvorlige arbejdsulykker er steget med ca. 45 pct. fra 2007 til 2011, mest inden for Opførelse og nedrivning af byggeri (51 pct.).

Inden for *Anlægsarbejde* sker der ikke lige så mange ulykker som inden for de to andre bygge- og anlægsbranchegrupper. Set i forhold til beskæftigelsen er forekomsten af alvorlige ulykker inden for Anlægsarbejde dog højere end i de to andre branchegrupper (gennemsnit 2007-2011). Dette gælder især 'Forberedende

byggepladsarbejder' og 'Anden anlægsvirksomhed', hvor incidensen er højere end gennemsnittet for hele branchegruppen.

Inden for branchegruppen *Opførelse og nedrivning af byggeri* er incidensen højere end gennemsnittet for hele branchegruppen i følgende brancher: 'Anden bygge- og anlægsvirksomhed, som kræver specialisering', der bl.a. omfatter opstilling og nedtagning af stilladser, 'Tagdækningsvirksomhed' og 'Tømrer- og bygningssnedkervirksomhed'. Den højeste incidens i branchegruppen ses dog inden for branchen 'Nedrivning'. Antallet af anmeldelser her er dog meget lavt, så den beregnede incidens skal derfor tages med store forbehold.

Inden for branchegruppen *Færdiggørelse af byggeri* er incidensen højere end gennemsnittet for hele branchegruppen i følgende brancher: 'Anden bygningsinstallationsvirksomhed', 'VVS- og blikkenslagerforretninger', 'Glarmestervirksomhed' og 'Udførelse af gulvbelægninger og vægbeklædning'.

3.2 Top 5 skademåder

For hver af bygge- og anlægsbrancherne er der udarbejdet en top 5-liste over de hyppigst forekommende skademåder for hele perioden. Resultatet fremgår af tabellerne i tabel 4.

Tabel 4: Incidens af anmeldte alvorlige arbejdsulykker 2007-2011 inden for bygge- og anlæg, fordelt på brancher, skademåder og registreringsår. Tabellerne er rangeret og viser de fem hyppigst forekommende skademåder for hver branche

412000-Opførelse af bygninger

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	17,6	15,1	12,1	14,6	25,8	16,7
71 Akut overbelastning ved løft af	4,4	3,7	5,7	6,3	7,3	5,3
51 Kontakt med skærende genstand (kniv eller klinge)	3,8	5,7	3,0	4,6	4,7	4,4
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	3,8	4,0	3,7	6,3	3,0	4,1
39 Andre typer fald	3,8	3,1	3,0	7,1	3,4	4,0

I alt 511 tilfælde.

421000-Anlæg af veje og jernbaner

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	9,5	19,2	8,5	11,3	15,2	12,6
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	4,7	12,2	5,1	5,6	1,9	6,0
63 Klemt, mast mellem	4,7	3,5	8,5	5,6	3,8	5,3
74 Akut overbelastning ved snublen/vrikken om/træden forkert	4,7	12,2	3,4	5,6		5,3
39 Andre typer fald	1,6	5,2	5,1	9,4	3,8	4,9
71 Akut overbelastning ved løft af	4,7	7,0	3,4	5,6	3,8	4,9

I alt 111 tilfælde.

422000-Anlæg af ledningsnet

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	7,6	16,0	11,7	12,4	4,1	10,5
71 Akut overbelastning ved løft af	5,4	3,2	6,5	5,5	13,8	6,6
63 Klemt, mast mellem	3,3	1,1	6,5	8,3	6,9	4,9
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	3,3	5,3	7,8	2,8	4,1	4,7
42 Ramt af faldende genstand (tilskadekomne er ikke i bevægelse)	2,2	6,4		5,5	5,5	3,9

I alt 125 tilfælde.

429000-Anden anlægsvirksomhed

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
63 Klemt, mast mellem		28,7	18,5	8,8	14,9	14,2
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	15,1	14,4		0,0	22,4	10,2
62 Klemt, mast under		14,4	18,5	8,8	7,5	10,2
71 Akut overbelastning ved løft af			9,3	26,4		8,1
74 Akut overbelastning ved snublen/vrikken om/træden forkert	15,1	14,4			7,5	6,1

I alt 24 tilfælde. Tomme felter betyder, at der ikke er anmeldt ulykker af den pågældende type.

431200-Forberedende byggepladsarbejder

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	31,2	2,1	22,5	12,6	16,5	16,7
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne	4,8	8,4	7,5	22,0	9,9	9,9
42 Ramt af faldende genstand (tilskadekomne er ikke i bevægelse)	9,6	4,2	7,5	9,4	6,6	7,3
74 Akut overbelastning ved snublen/vrikken om/træden forkert	4,8	16,8	2,5	3,1	3,3	6,8
63 Klemt, mast mellem	2,4		7,5	12,6	13,2	6,3

I alt 90 tilfælde. Tomme felter betyder, at der ikke er anmeldt ulykker af den pågældende type.

432100-El-installation

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	8,2	13,3	12,4	8,1	10,3	10,5
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	3,7	6,1	4,4	3,2	4,3	4,4
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne	1,5	2,9	4,0	7,2	3,0	3,7
71 Akut overbelastning ved løft af	1,5	4,3	4,4	2,4	4,3	3,4
32 Vandret bevægelse, stødt på/mod (tilskadekomne er i bevægelse, g	2,6	3,6	0,4	3,6	3,9	2,8

I alt 322 tilfælde.

432200-VVS- og blikkenslagerforretninger

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	10,0	17,9	17,3	14,4	20,9	16,0
71 Akut overbelastning ved løft af	7,0	7,7	8,7	6,6	5,2	7,1
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	6,0	8,7	5,1	5,0	5,2	6,1
51 Kontakt med skærende genstand (kniv eller klinge)	4,5	2,4	2,0	6,6	4,6	4,0
42 Ramt af faldende genstand (tilskadekomne er ikke i bevægelse)	2,5	6,3	3,1	2,2	4,6	3,8

I alt 353 tilfælde.

432900-Anden bygningsinstallationsvirksomhed

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	11,7	42,0	26,0	19,7	28,5	25,7
32 Vandret bevægelse, stødt på/mod (tilskadekomne er i bevægelse, g	7,8	3,8	3,7	7,9	12,2	7,0
61 Klemt, mast i			7,4	3,9	8,1	3,9
63 Klemt, mast mellem	3,9	7,6	3,7		4,1	3,9
71 Akut overbelastning ved løft af		3,8	7,4	3,9	4,1	3,9

I alt 57 tilfælde.

433200-Tømrer- og bygningssnedkervirksomhed

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	16,1	14,4	18,0	22,0	19,9	17,9
51 Kontakt med skærende genstand (kniv eller klinge)	9,4	7,9	9,0	10,1	13,3	9,8
71 Akut overbelastning ved løft af	2,1	5,0	3,7	6,3	7,0	4,7
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	2,1	4,2	5,9	3,5	6,6	4,4
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne	2,7	3,7	4,2	6,3	5,3	4,3

I alt 710 tilfælde.

433300-Udførelse af gulvbelægninger og vægbeklædning

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
71 Akut overbelastning ved løft af	16,7	3,2	10,4	11,4	4,0	9,2
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod		9,7	3,5	19,0	12,0	8,5
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	3,3	3,2	20,8	3,8	8,0	7,8
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne	3,3	3,2	10,4	11,4		5,7
51 Kontakt med skærende genstand (kniv eller klinge)	6,7	3,2		7,6		3,5
74 Akut overbelastning ved snublen/vrikken om/træden forkert	3,3	3,2	6,9	3,8		3,5

I alt 49 tilfælde. Tomme felter betyder, at der ikke er anmeldt ulykker af den pågældende type.

433410-Malerforretninger

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	14,1	14,7	12,8	12,0	9,1	12,8
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne	7,4	4,7	2,3	6,0	4,6	5,0
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	2,0	3,3	3,8	6,0	2,7	3,5
32 Vandret bevægelse, stødt på/mod (tilskadekomne er i bevægelse, g	2,0	1,3	1,5	1,7	3,6	2,0
71 Akut overbelastning ved løft af		1,3	2,3	3,4	2,7	1,8

I alt 165 tilfælde. Tomme felter betyder, at der ikke er anmeldt ulykker af den pågældende type.

433420-Glarmestervirksomhed

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod		6,6	20,9	29,2	16,1	14,2
59 Andre typer kontakt med skarp, spids, grov eller ru genstand, som i	27,2	6,6			16,1	10,0
51 Kontakt med skærende genstand (kniv eller klinge)	20,4	6,6		7,3	8,0	8,5
52 Kontakt med spids genstand (søm eller spids genstand)	6,8	6,6	7,0	14,6	8,0	8,5
42 Ramt af faldende genstand (tilskadekomne er ikke i bevægelse)				21,9	16,1	7,1

I alt 34 tilfælde. Tomme felter betyder, at der ikke er anmeldt ulykker af den pågældende type.

439100-Tagdækningsvirksomhed

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	27,7	45,2	17,8	8,2	32,1	26,9
71 Akut overbelastning ved løft af	10,4	3,2	10,7	12,4	9,2	9,0
32 Vandret bevægelse, stødt på/mod (tilskadekomne er i bevægelse, g	6,9	3,2	7,1	8,2	9,2	6,7
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne	3,5		14,3	12,4	4,6	6,7
51 Kontakt med skærende genstand (kniv eller klinge)	3,5	12,9	7,1		9,2	6,7
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	3,5	6,5	7,1	4,1	13,7	6,7

I alt 84 tilfælde. Tomme felter betyder, at der ikke er anmeldt ulykker af den pågældende type.

439910-Murere

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	13,2	16,4	7,6	13,3	15,9	13,2
42 Ramt af faldende genstand (tilskadekomne er ikke i bevægelse)	3,0	5,5	3,5	3,3	7,9	4,5
71 Akut overbelastning ved løft af	4,8	3,6	2,8	1,7	7,1	3,9
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne	2,4	1,2	1,4	5,8	9,7	3,7
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	1,2	5,5	3,5	0,8	7,9	3,7

I alt 206 tilfælde.

439990-Anden bygge- og anlægsvirksomhed, som kræver specialisering

Skademåde - top 5	Registreringsår					5 års
	2007	2008	2009	2010	2011	gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	22,4	16,8	19,3	26,1	33,8	23,2
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	6,6	3,9	8,3	12,3	8,0	7,6
71 Akut overbelastning ved løft af	10,5	9,1	2,8	4,6	8,0	7,1
39 Andre typer fald	1,3	5,2	5,5	3,1	8,0	4,5
32 Vandret bevægelse		2,6	8,3	6,1	3,2	4,0
42 Ramt af faldende genstand (tilskadekomne er ikke i bevægelse)	7,9		2,8	3,1	6,4	4,0

I alt 178 tilfælde. Tomme felter betyder, at der ikke er anmeldt ulykker af den pågældende type.

3.3 Alder

Inden for bygge- og anlægsbrancherne samlet set har de 18-24 årige den højeste ulykkesincidens med hensyn til *alle anmeldte arbejdsulykker* og især med hensyn til arbejdsulykker, der giver kortere arbejdsudygtighed end tre uger (tabel 5 – 'Andre ulykker'). I 2011 er incidensen af 'Andre ulykker' blandt 18-24 årige inden for bygge- og anlæg på 325 anmeldte arbejdsulykker pr. 10.000 beskæftigede. Dette er højere end gennemsnittet for alle aldersgrupper (314 /10.000 beskæftigede).

Hvor der for alle brancher (også dem uden for bygge- og anlægsområdet) er tale om et fald i ulykkesincidensen for de 18-24 årige i perioden 2008-2011, ses der inden for bygge- og anlæg en let stigning de senere år.

For de alvorlige arbejdsulykker, der har givet anledning til tre ugers arbejdsudygtighed eller mere, ses de højeste incidenser blandt de midaldrende aldersgrupper. I gennemsnit for hele perioden 2007-2011 har de 45-59-årige således den højeste incidens af alvorlige ulykker (tabel 5: ca. 70 /10.000 beskæftigede). I 2011 ses den højeste incidens af alvorlige ulykker blandt de 55-59-årige.

For dødsulykker er det vanskeligt at tolke incidenserne, da antallet af anmeldte dødsulykker er meget lavt (50 i alt over 5 år). Den højeste incidens af dødsulykker på bygge- og anlægsområdet ses blandt de 50-54-årige, men spredningen i mellem de enkelte aldersgrupper er ikke ret stor. Det mest i øjenfaldende er, at de 30-34-årige har den laveste incidens af dødsulykker.

Det ser ud til, at der for de alvorlige arbejdsulykker sammenlignet med alle anmeldte arbejdsulykker er en forskydning af ulykkesincidensen fra yngre til ældre aldersgrupper.

Forskellen i ulykkesprofil for de enkelte aldersgrupper kan hypotetisk afspejle forskelle i jobfunktioner.

Se tabel 5 på næste side.

Tabel 5: Incidens* af anmeldte arbejdsulykker 2007-2011 inden for bygge- og anlæg, fordelt på alvor (ny), aldersgrupper og registreringsår. Alvorlige ulykker = arbejdsulykker med tre ugers arbejdsudygtighed eller mere.

Alvor (ny) / Aldersgrupper		Registreringsår					Gns. Inc.
		2007	2008	2009	2010	2011	07-11
Død	18 - 24 år	1,8		0,4	1,0		0,6
	25 - 29 år	0,5	1,0			2,1	0,7
	30 - 34 år	0,9				0,6	0,3
	35 - 39 år	0,4	0,4	1,4			0,5
	40 - 44 år	0,8	1,6				0,6
	45 - 49 år		1,0	0,5	0,5	0,5	0,5
	50 - 54 år	1,1	0,6	0,6		2,1	0,9
	55 - 59 år	0,6		0,6	1,5		0,5
	60 - 64 år	1,1		1,0	1,0	1,1	0,8
	65 - 69 år	0,0			3,6		0,7
	Samlet incidens	0,8	0,5	0,4	0,5	0,6	0,6
Alvorlige ulykker	18 - 24 år	46	52	54	68	69	57
	25 - 29 år	58	67	51	70	82	65
	30 - 34 år	53	62	61	71	85	65
	35 - 39 år	59	71	63	67	87	69
	40 - 44 år	56	64	56	69	80	64
	45 - 49 år	64	70	60	78	83	71
	50 - 54 år	54	72	64	83	81	70
	55 - 59 år	54	65	72	75	92	70
	60 - 64 år	54	59	54	59	69	59
	65 - 69 år	45	11	39	40	37	34
	70 - 74 år		25	57	41	13	27
	75 + år	31			30	60	24
	Uoplyst						
	Samlet incidens	55	63	58	70	80	64
Andre ulykker	18 - 24 år	265	312	254	281	325	286
	25 - 29 år	257	263	230	272	289	261
	30 - 34 år	221	221	210	218	226	219
	35 - 39 år	192	219	180	211	223	205
	40 - 44 år	189	191	186	188	205	191
	45 - 49 år	182	186	159	188	197	182
	50 - 54 år	150	159	133	164	211	162
	55 - 59 år	133	150	134	158	202	153
	60 - 64 år	106	96	83	124	106	102
	65 - 69 år	25	48	39	54	57	45
	70 - 74 år	14		42	27	25	21
	75 + år		31	30	30	30	24
	Uoplyst						
	Samlet incidens	196	208	180	202	222	201
Samlet incidens, alle ulykker		296	305	263	289	314	293

**) Incidensen er beregnet som antallet af anmeldte arbejdsulykker pr. 10.000 beskæftigede.*

***) Antallet af anmeldte arbejdsulykker er NUL eller for lavt til beregning af incidenser. For tilfælde med uoplyst alder kan der ikke beregnes incidenser.*

Bygherrer og projekterende

Hovedpointer fra undersøgelser og forskning

En analyse af skadestuedata fra Odense Universitetshospital 2013 viser, at ulykkeskurven i byggeriet ikke er knækket de seneste 30 år på trods af et fald i sygehusbehandlede skader generelt for alle brancher

Ca. 1/3 af årsagerne til de alvorlige arbejdsulykker i byggebranchen, kan henføres til manglende sikkerhedshensyn under selve udførelsen på byggepladsen. 2/3 af årsagerne skyldes fejl og mangler i planlægningen hos entreprenøren, i projektering og planlægning hos bygherren og rådgiveren.[4]

Produktivitetsproblemer, svigt og ulykker i byggeprocessen har mange af de samme årsager - og løsninger.

- Byggebranchen i EU har omkostninger ved ulykker og sygdom på i alt 8,5 pct. af projektomkostningerne[5]
- Logistikfejl, der fører til spild, svind, ventetider, merpris ved hasteindkøb, beløber sig til 10-15 pct. af håndværkerudgifterne[6]
- Ventetiden udgør mindst 25 pct. af arbejdstiden[7]
- Udbedring af fejl i det færdige byggeri udgør 15 pct. af byggeprisen[8]

Mulighederne for at skabe sikre rammer mindskes, og prisen for sikkerhed stiger, jo nærmere man kommer udførelsen af byggeriet. Derfor er det afgørende, at sikkerhedshensyn tænkes ind tidligst muligt i projektering og planlægning hos alle aktører.[9]

Arbejdsmiljøet på byggepladsen bliver forbedret, når bygherren stiller krav. Arbejdsmiljøkrav har en afsmittende effekt på entreprenørers arbejdsmiljøarbejde på andre projekter. Byggeriets kvalitet, fremdrift og byggelogistik påvirkes positivt af gode arbejdsmiljøforhold.[10]

Erhvervs- og Boligstyrelsen (nuværende: Bygningsstyrelsen) skriver i deres bygherrevejledning, at det er i bygherrens interesse at sikre et godt arbejdsmiljø under byggeriet, fordi det er af afgørende betydning for kvaliteten, prisen og levetiden for byggeriet, når det er færdigt. Ansatte på byggepladser med et godt arbejdsmiljø udfører et stykke arbejde af bedre kvalitet og hurtigere end ansatte på byggepladser med dårlige arbejdsforhold.[11]

---

[4] *Arbejdsmiljø i byggeprocessens designfase – 2009 DTU*
[5] Det Europæiske Arbejdsmiljøagenturs hjemmeside
[6] *Byggeriets fremtid*, Publikation nr.9/2000, side 5-7, Erhvervsfremmestyrelsen i DK
[7] Ibid.
[8] Ibid.
[9] *Arbejdsmiljø i byggeprocessens designfase – 2009 DTU*
[10] *Bygherrekravs betydning for arbejdsmiljøarbejdet i mindre virksomheder – DTU, COWI 2009*
[11] *Arbejdsmiljø i byggeprocessens designfase – DTU 2009*

Ulykkesprofilen for byggebranchen er væsentlig skarpere, når man alene ser på de alvorlige ulykker. Det gør, at fokusering i højere grad er mulig. De fem hyppigste typer ulykker – udgør ca. to tredjedele af de alvorlige ulykker:[12]

1. Fald til lavere niveau
2. Færden og færdsel
3. Akut overbelastning ved løft og vrid
4. Skærende værktøjer
5. Ramt af faldende genstand

Et godt byggeri og en god økonomi er afhængig af:[13]

- en god tidsplanlægning
- tid til projektering, granskning og udførelse
- en god udførelse af kvalitetsarbejdet
- et godt samarbejde om økonomi, tid og kvalitet
- et godt samarbejdsklima
- en god planlægning af sikkerhedsarbejdet
- en god styring af byggepladsen og logistikken skal fungere
- Plan for arbejdsmiljøarbejdet, mønsterrunderinger og løbende fokus på sikkerhed

Tidspres øger risikoen for arbejdsulykker. Også derfor er det vigtigt at styre tid og ressourcer i byggeprocessen. Med tidspres, stiger behovet for – at spare tid.

Tidspres kan bevirke:[14]

- Ensidig fokus på, om man når arbejdsopgaverne,
- Mindre opmærksomhed på omgivelserne, kvalitet og sikkerhed
- Mere sjusket håndtering af materialer og hjælpemidler
- At man overser fejl og faresignaler
- At det er svært at vurdere risici og tænke fremad i arbejdsprocessen

Sikkerhedsproblemer akkumuleres, fx ved:

- At kollegaer ikke informerer det næste hold om sikkerhedsmæssige forhold,
- At sikkerhedsforanstaltninger fjernes og ikke etableres igen
- At der ikke ryddes op eller hjælpemidler ikke sættes på plads.
- Lederne interesserer sig kun for at overholde leverancer og deadlines og ikke taler om eller efterspørger sikkerhedshensyn.

At forbedre sikkerheden gennem designet er erkendt blandt sikkerhedsprofessionelle som den mest fremkommelige metode til at få elimineret faremomenter og reducere risikoen i udførelsen. Dette begrundes med, at planlægning og designfasen giver en mulighed for at eliminere farekilder, før de opstår på jobbet, og eliminere farekilder, som projektet udvikler sig.[15]

Sikker design betyder fx ikke en anvisning på, hvordan man skal bruge et faldsikringssystem, men derimod en designbeslutning om, hvor ofte der er brug for det. Tilsvarende handler det ikke om, hvordan man stiller et stillads sikkert op, men

---

[12] *Arbejdstilsynet 2013*
[13] *Erfaringer og anbefalinger fra projektledere i entreprenørbranchen, DTU 2013*
[14] *At-intern instruks nr. 2/2009, Tidspres, der øger risikoen for ulykker*
[15] Gambatese et al 2008

derimod beslutninger som indvirker på placering og type af stillads, som er nødvendig for at opføre bygningen.[16]

Ved bygge- og anlægsvirksomhed, hvor flere arbejdsgivere er beskæftiget på samme arbejdssted, skal bygherren planlægge, afgrænse og koordinere foranstaltningerne til fremme af de ansattes sikkerhed og sundhed, jf. *Arbejdsmiljøloven § 37.* Arbejdsmiljøloven giver ikke mulighed for, at bygherren kan overdrage sit ansvar til en anden.

Den, der leverer et projekt til et teknisk hjælpemiddel, et produktionsanlæg eller et bygge- eller anlægsarbejde, skal i projektet tage hensyn til sikkerhed og sundhed ved arbejdets udførelse og driften af det færdige byggeri eller anlæg m.v. Det samme gælder den, der på lignende måde rådgiver om arbejdsmiljømæssige forhold, jf. *Arbejdsmiljøloven § 33*

Anbefalinger vedr. fokusområder og handlemuligheder
Helt overordnet er det vigtigt, at der fokuseres på styring af tid og ressourcer, så bygningsarbejderne ikke sættes under tidspres, pga. at der ikke er taget højde for de gældende forhold i udførelsen.

Der fokuseres på sikkerheden - især på følgende fem områder:
1. Fald til lavere niveau
2. Færden og færdsel
3. Akut overbelastning ved løft og vrid
4. Skærende værktøjer
5. Ramt af faldende genstand

Arbejdstilsynet anbefaler især at sikre følgende forhold:
- At der etableres egnede arbejdsplatforme og sikkerhedsforanstaltninger i fællesområder, hvor der arbejdes i højden, og det sikres, at de til stadighed er sikre.
- At der sikres plads og et stabilt underlag til opstilling af den enkelte entreprenør lifte, rullestilladser mv. Brug af stiger til at arbejde fra bør så vidt muligt udelukkes.
- At materialer og værktøjer skal kunne køres eller hejses frem til arbejdsstedet.
- At materialer kun må oplagres på flytbare enheder og ikke placeres på gang og færdselsarealer.
- At gående og kørende færdsel på byggepladsen holdes adskilt.
- At midlertidigt oplagrede materialer sikres mod væltning og nedstyrtning – herunder mod vindpåvirkning.
- At områder, hvor der løftes og hejses, afspærres.
- At byggekomponenter enten præfabrikeres eller tildannes på faste skærepladser, så brug af skærende håndværktøj begrænses.

Arbejdstilsynet anbefaler endvidere at sikre følgende:
- At alle entreprenører inddrages i koordineringen af sikkerheden på byggepladsen – også underentreprenører og sjak.

[16] *Toole et al 2006*

- At der fra først til sidst er fokus på styring af tid og ressourcer, så bygningsarbejderne ikke sættes under tidspres.
- At fremkommeligheden sikres på byggepladsen, gennem konstant fokus på materialelogistik, opretholdelse af orden og oprydning.

Ved udbud og kontrakter med rådgivere lægges vægt på følgende:

- At der også udarbejdes ydelsesbeskrivelser vedr. arbejdsmiljø, der kan prissættes – ikke blot hensigtserklæringer.
- At sikkerheden overvejes systematisk trin for trin, fra begyndelsen af byggeprojektets udarbejdelse.
- At PSS og journal udarbejdes sideløbende med projektet.
- At der udarbejdes en opgavebeskrivelse for koordinator under både under projektering og selve Byggeriet

Ved udbud og kontrakter med entreprenører lægges vægt på følgende:

- At der også udarbejdes ydelsesbeskrivelser vedr. arbejdsmiljø, der kan prissættes.
- At der især lægges vægt på udtømmende ydelsesbeskrivelser vedr. ovennævnte fællesforanstaltninger.
- At der især lægges vægt på deltagelse i sikkerhedsarbejdet på byggepladsen, ovennævnte krav til materialeoplagring og begrænsninger i vedr. brug af skærende håndværktøj og stiger.

El-installation

Top 5 ulykkestyper

Incidens* af anmeldte alvorlige arbejdsulykker 2007-2011 inden for el-installation

	2007	2008	2009	2010	2011	**Gns.**
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	8,2	13,3	12,4	8,1	10,3	**10,5**
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	3,7	6,1	4,4	3,2	4,3	**4,4**
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne er i bevægelse -, som ikke er anført her.	1,5	2,9	4,0	7,2	3,0	**3,7**
71 Akut overbelastning ved løft af	1,5	4,3	4,4	2,4	4,3	**3,4**
32 Vandret bevægelse, stødt på/mod (tilskadekomne er i bevægelse, genstand er ikke i bevægelse)	2,6	3,6	0,4	3,6	3,9	**2,8**

**) Incidens er beregnet som antallet af anmeldte alvorlige arbejdsulykker pr. 10.000 beskæftigede.*

Ovennævnte skademåder udgør de fem mest udbredte i branchen, som medfører mindst tre ugers sygefravær. 2020-strategien har fastlagt et reduktionsmål på 25 pct. for ulykker med et sådant langt sygefravær, og derfor skal forebyggelsesindsatsen særligt fokusere på reduktion af sådanne ulykker.

Fokusering på risici

Analysen af top fem skademåder i branchen viser, at ulykkerne mest sker i forbindelse med nedenstående faktorer.

Ved arbejde fra stige (skademåde 31)
De fleste af ulykkerne ved lodret fald sker fra lave wienerstiger, typisk når elektrikeren mister balancen under arbejde stående på stigen, men også ved at stigen vipper/vælter eller ved fald under nedstigning. Desuden sker der fald fra højden fra fx arbejde fra en stol, lave rullestilladser uden gelænder, klatring udvendigt på rullestilladser og fra tag.

Ved færden og bæring af materialer (skademåde 32, 39, 71 og 73)
Der sker mange ulykker ved færden til fods – frem til arbejdsstedet, under arbejdet og ved flytning af materialer. Skadede snubler og falder eller vrider knæ eller ankel. De fleste ulykker kan henføres til underlaget.

- Udendørs, fx ved udstigning af bil eller færden, hvor der er ujævnt, vådt, isglat, eller når der bæres ting på trapper.
- Indendørs ved fx små niveauforskelle, kabelgrave, udsparringshuller og materialer, der er henlagt, hvor der færdes.
- Ofte under bæring af fx redskaber og materialer.

Ved løft og træk under stor kraftanvendelse (skademåde 71 og 73)
Ulykkerne sker især ved løft af tunge emner og trækning af kabler, ofte kombineret med arbejde under trange pladsforhold i vredne arbejdsstillinger. Skaden er typisk akut fysisk overbelastning af ryggen, men også skuldre og arme er udsatte:

- Det drejer fx om udskiftning af tunge maskindele og hårde hvidevarer. Håndtering af el-tavler, kabelbakker og skinner under loft.
- Der drejer sig om trækning af tunge kabler, trækning af kabler igennem væggennemføringer og i kabelbakker.
- Det drejer sig også om arbejde i krybekældre, loftsrum, knælende og liggende arbejde samt reparationer af maskiner.

VVS- og blikkenslagerarbejde

Top 5 ulykkestyper

Incidens* af anmeldte alvorlige arbejdsulykker 2007-2011 inden for VVS- og blikkenslagervirksomhed

	2007	2008	2009	2010	2011	**Gns.**
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	10,0	17,9	17,3	14,4	20,9	**16,0**
71 Akut overbelastning ved løft af	7,0	7,7	8,7	6,6	5,2	**7,1**
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	6,0	8,7	5,1	5,0	5,2	**6,1**
51 Kontakt med skærende genstand (kniv eller klinge)	4,5	2,4	2,0	6,6	4,6	**4,0**
42 Ramt af faldende genstand (tilskadekomne er ikke i bevægelse)	2,5	6,3	3,1	2,2	4,6	**3,8**

**) Incidens er beregnet som antallet af anmeldte alvorlige arbejdsulykker pr. 10.000 beskæftigede.*

Ovennævnte skademåder udgør de fem mest udbredte i branchen, som medfører mindst tre ugers sygefravær. 2020-strategien har fastlagt et reduktionsmål på 25 pct. for ulykker med et sådant langt sygefravær, og derfor skal forebyggelsesindsatsen særligt fokusere på reduktion af sådanne ulykker.

Fokusering på risici

Analysen af top fem skademåderne i branchen viser, at ulykkerne mest sker i forbindelse med nedenstående faktorer.

Udvendigt blikkenslagerarbejde i højden (skadesmåde 31)
Når man skal lave blikkenslagerarbejde som fx montage af tagrender eller kvistinddækninger i højden, indebærer det mange risici, der kan være årsag til alvorlige ulykker og dødsulykker. Det kan fx være risiko for fald fra stiger eller for at styrte igennem uoverdækkede huller i tage.

Indvendigt VVS-arbejde - montage og demontage af rør, ventilation mv. under etageadskillelser (skadesmåde 31, 71 og 73)
VVS-arbejde som montage og demontage af rør, ventilation mv. under etageadskillelser indebærer mange risici, der er årsag til alvorlige ulykker, især ved fald fra stiger eller stilladser. Dårlige arbejdsstillinger ved montage og demontage kan også give alvorlige overbelastningsskader især i ryg og skuldre.

Materialetransport og færdsel i umiddelbart tilknytning til arbejdet
(skadesmåde 31, 71 og 73)
Færdsel på byggepladser indebærer mange risici, ikke mindst når der skal transporteres materialer. Det kan være fx uafskærmede huller i betondæk, bæring af tunge materialer.

Brug af stiger (skadesmåde 31)
Der sker mange alvorlige ulykker ved arbejde på stiger. Det er fx ved arbejde, hvor stigen ikke er det rigtige hjælpemiddel, fx hvis man skal bruge begge hænder til

arbejdet. Det kan også være, at stigen vælter eller skrider, fx på grund af rod og uorden på arbejdsstedet.

Brug af vinkelsliber (skadesmåde 51)
Brug af vinkelsliber indebærer en række risici for alvorlige ulykker, fx ved at vinkelsliberen smutter under arbejdet eller ved skivesprængning.

Malere

Top 5 ulykkestyper

Incidens* af anmeldte alvorlige arbejdsulykker 2007-2011 inden for malervirksomhed

	2007	2008	2009	2010	2011	**Gns.**
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	14,1	14,7	12,8	12,0	9,1	**12,8**
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne er i bevægelse -, som ikke er anført her.	7,4	4,7	2,3	6,0	4,6	**5,0**
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	2,0	3,3	3,8	6,0	2,7	**3,5**
32 Vandret bevægelse, stødt på/mod (tilskadekomne er i bevægelse, genstand er ikke i bevægelse)	2,0	1,3	1,5	1,7	3,6	**2,0**
71 Akut overbelastning ved løft af		1,3	2,3	3,4	2,7	**1,8**

**) Incidens er beregnet som antallet af anmeldte alvorlige arbejdsulykker pr. 10.000 beskæftigede.*

Ovennævnte skademåder udgør de fem mest udbredte i branchen, som medfører mindst tre ugers sygefravær. 2020-strategien har fastlagt et reduktionsmål på 25 pct. for ulykker med et sådant langt sygefravær, og derfor skal forebyggelsesindsatsen særligt fokusere på reduktion af sådanne ulykker.

Fokusering på risici

Analysen af top fem skademåderne i branchen viser, at ulykkerne mest sker i forbindelse med nedenstående faktorer.

Ved malerarbejde fra stige (skademåde 31)

Ved arbejde og færdsel på stiger sker nedstyrtningsulykkerne og øvrige faldulykker typisk i følgende situationer:

- Mange af ulykkerne ved lodret fald sker fra en lav wienerstige, typisk når maleren mister balancen under malerarbejde stående på stigen, men også ved at stigen vipper/vælter eller ved fald under nedstigning.
- Herudover nedstyrtningsulykker ved arbejde fra skydestige, hvor arbejdsopgaven indebærer, at maleren ikke kan holde med en hånd i stigen eller i en fast bygningsdel under arbejdet.

Ved færden og bæring af materialer (skademåde 32, 39, 71 og 73)

Der sker mange ulykker ved færden til fods – frem til arbejdsstedet, under arbejdet og ved flytning af materialer. Skadede snubler og falder eller vrider knæ eller ankel. De fleste ulykker kan henføres til underlaget. Udendørs hvor det fx er isglat, ujævnt, eller der bæres ting på en trappe. Indendørs ved fx snublen i varmeslanger eller materialer, der ligger på stedet, hvor der færdes. Under bæring af fx redskaber, sækkematerialer eller inventar, der skal flyttes.

- Fald på færdselsveje, som er glatte, hullede, eller hvor der ligger affald mv. En forværrende faktor er, når der samtidigt bæres materialer og værktøj.
- Akut overbelastning af ankelled og knæled under arbejde fx ved vrid, når der trædes i affald.

Tømrer- og bygningssnedkervirksomhed

Top 5 ulykkestyper

Incidens* af anmeldte alvorlige arbejdsulykker 2007-2011 inden for tømrer- og bygningssnedkervirksomhed

	2007	2008	2009	2010	2011	**Gns.**
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	16,1	14,4	18,0	22,0	19,9	**17,9**
51 Kontakt med skærende genstand (kniv eller klinge)	9,4	7,9	9,0	10,1	13,3	**9,8**
71 Akut overbelastning ved løft af	2,1	5,0	3,7	6,3	7,0	**4,7**
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	2,1	4,2	5,9	3,5	6,6	**4,4**
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne er i bevægelse -, som ikke er anført her.	2,7	3,7	4,2	6,3	5,3	**4,3**

**) Incidensen er beregnet som antallet af anmeldte alvorlige arbejdsulykker pr. 10.000 beskæftigede.*

Ovennævnte skademåder udgør de fem mest udbredte i branchen, som medfører mindst tre ugers sygefravær. 2020-strategien har fastlagt et reduktionsmål på 25 pct. for ulykker med et sådant langt sygefravær, og derfor skal forebyggelsesindsatsen særligt fokusere på reduktion af sådanne ulykker.

Fokusering på risici

Analysen af top fem skademåder i branchen viser, at ulykkerne oftest sker i forbindelse med nedenstående faktorer.

Arbejde på hældningstage og etablering af tagkonstruktioner (skademåde 31)
Ved arbejde på hældningstage, herunder arbejde med tagkonstruktionen, er de typiske ulykker nedstyrtning ned i bygningen og nedstyrtning ved tagfod. Ulykkerne sker først og fremmest i følgende situationer:

- Nedstyrtning under opstilling og montage af tagkonstruktioner, bjælkelag mv. fx nedstyrtning mellem åse, fra bjælkelag og gennem ikke bæredygtig loftbeklædning.
- Gennemstyrtning gennem ikke bæredygtig tagbeklædning fx cementbaserede bølgeplader og ikke bæredygtige taglægter.
- Nedstyrtning ved tagfod, når tagfladen er glat, eller endnu ikke fastgjorte tagplader af forskelligt materiale skrider, og der ikke er sikret forsvarligt mod nedstyrtning ved tagkanten. Ved en del af ulykkerne falder tilskadekomne ned fra tagfladen til et stillads og videre til terræn.

Arbejde med facadelukning og indvendig beklædning (skademåde 31)
Ved arbejde med facadelukning og indvendig beklædning sker ulykkerne typisk i følgende situationer:

- Nedstyrtning ved opstilling og nedtagning af stilladser fx rullestilladser og bukkestilladser.
- Nedstyrtning ved adgang til og fra stilladser særligt i lav højde fx ved brug af løse adgangsstiger.

- Nedstyrtning ved arbejde på stilladser, særligt rullestilladser og bukkestilladser i lavere højde, hvor der mangler rækværk. Det sker fx under montage af gipsplader og dampspærre.
- Nedstyrtning ved arbejde på stilladser med uafskærmede niveauspring og løse stilladsdæk.

Arbejde og færdsel på stige (skademåde 31, samt 39 og 73)
Ved arbejde og færdsel på stiger sker nedstyrtningsulykkerne og øvrige faldulykker typisk i følgende situationer:

- Nedstyrtningsulykker ved arbejde fra stige, hvor arbejdsopgaven indebærer, at den beskæftigede ikke kan holde med en hånd i stigen eller i en fast bygningsdel under arbejdet. Det gælder fx under arbejde med boremaskiner, skruemaskiner, og øvrig montage af bygningsdele fx vinduer fra stige.
- Nedstyrtningsulykker, hvor stigerne vælter eller skrider, fx fordi et stigeben synker i, eller stigen skrider på underlaget. Det sker både ved arbejde på stiger, og når stiger bruges som færdselsvej fx ved adgang til tage og til stilladser i lav højde.
- Ulykker ved fald i niveau og med akut overbelastning fx af knæled og ankelled sker først og fremmest i forbindelse med nedgang fra stige til underlaget. Det gælder fx, hvor underlaget er ujævnt, eller hvor der ligger materialer eller affald under stigen.

Brug af rundsave (skademåde 51)
Ulykker ved brug af håndrundsave, bordrundsave og kapsave sker typisk i følgende situationer:

- Ulykker med håndrundsave sker, når rundsave ikke holdes med begge hænder, men den ene hånd anvendes til at holde emnet.
- Ulykker med bordrundsave og kapsave sker, når der skæres i emner, hvor emnet holdes med hånden tæt på klingen. Der sker bl.a. ved skæring af kiler og klodser, samt opskæring af lister, brædder og tømmer.

Rod, uorden og ujævnt underlag (skademåde 39 og 73)
Ulykker under arbejde og færdsel ved fald i samme niveau og med akut overbelastning sker typisk i følgende situationer:

- Fald på færdselsveje, som er glatte, hullede, eller hvor der ligger affald mv. En forværrende faktor er, når der samtidigt bæres materialer og værktøj.
- Akut overbelastning af ankelled og knæled under arbejde fx ved vrid, når der trædes i affald, og ved udstigning af maskiner til ujævnt underlag.

Manuel håndtering, herunder bæring af materialer (skademåde 71)
Ulykker med akut overbelastning ved løft og bæring sker typisk i følgende situationer:

- Ved bæring af stilladsdele, plader fx tagplader og gipsplader, og brædder. Ulykkerne fordeler sig på skader i ryg, albuer og skuldre.
- Ved løft, herunder løft over skulderhøjde særligt løft af døre og vinduer under montagen, samt løft af affald, tagpap, plader og ståldragere. Ulykkerne fordeler sig på skader i ryg, albuer og skuldre. Særligt en del af løftene i montagesituationerne ser ud til at være løft af meget tunge dele, fx meget tunge vinduespartier og ståldragere fx ståldragere med vægt på ca. 120 kg, som manuelt af to mand løftes over skulderhøjde. Skaden var her i albuen.

Murere

Top 5 ulykkestyper

Incidens* af anmeldte alvorlige arbejdsulykker 2007-2011 inden for murervirksomhed

	2007	2008	2009	2010	2011	**Gns.**
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	13,2	16,4	7,6	13,3	15,9	**13,2**
42 Ramt af faldende genstand (tilskadekomne er ikke i bevægelse)	3,0	5,5	3,5	3,3	7,9	**4,5**
71 Akut overbelastning ved løft af	4,8	3,6	2,8	1,7	7,1	**3,9**
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne er i bevægelse -, som ikke er anført her.	2,4	1,2	1,4	5,8	9,7	**3,7**
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	1,2	5,5	3,5	0,8	7,9	**3,7**

**) Incidens er beregnet som antallet af anmeldte alvorlige arbejdsulykker pr. 10.000 beskæftigede.*

Ovennævnte skademåder udgør de fem mest udbredte i branchen, som medfører mindst tre ugers sygefravær. 2020-strategien har fastlagt et reduktionsmål på 25 pct. for ulykker med et sådant langt sygefravær, og derfor skal forebyggelsesindsatsen særligt fokusere på reduktion af sådanne ulykker.

Fokusering på risici

Analysen af top fem skademåder i branchen viser, at ulykkerne mest sker i forbindelse med nedenstående faktorer.

Ved opstilling, ombygning og nedtagning af murerstillads (skademåde 31, 42, 71 og 73)

Der sker mange alvorlige ulykker ved opstilling, ombygning og nedtagning af stilladser i forbindelse med murerarbejde. Det gælder særligt i forbindelse med arbejde på huse i flere etager, hvor der anvendes søjlestillads af typen svært stål (murerstillads). De typiske ulykker sker ved:

- Stilladsdele, der falder ned og rammer personer under opstilling, ombygning og nedtagning af stilladser, herunder ved ophejsning og nedfiring af stilladsdele.
- Nedstyrtning af personer under ombygning af stillads med flytning af traller, søjler og rækværker.
- Flytning af traller og andre stilladsdele, hvor der sker pludselig overbelastning af ryggen pga. stilladsdelenes vægt og vredne arbejdsstillinger.

Ved adgang til stilladset (skademåde 31 og 73)

Der sker mange alvorlige ulykker ved færden på stiger fra/til stillads. De typiske ulykker sker:

- Når man træder ud på stigen, og den skrider.
- Når der er fedtet jord under sålerne, så man glider på trinene.
- Når man mister balancen, fx fordi man ikke kan holde ved stigen, fx fordi man bærer på værktøj.
- Når man klatrer ned uden på stilladset eller hopper ned fra stilladser, der ikke er så høje.

Ved brug af lave stilladser (skademåde 31 og 39)
Der sker mange alvorlige ulykker ved arbejde på stilladser med lav højde - både bukkestilladser, rullestilladser og lave murerstilladser, hvor der ikke anvendes rækværk. De typiske ulykker sker:

- Når stilladset er glat.
- Der bæres mursten mv.
- Der snubles over materialer, eller den ansatte får overbalance på anden vis og falder – og der ikke var rækværk på stilladset.

Ofte lander skadelidte på opragende genstande på terræn.

Ved materialetransport og færden i forbindelse med opmuring mv.
(skademåde 31, 39, 71 og 73)
Der sker mange alvorlige ulykker ved materialetransport og færden til fods i forbindelse med opmuringsarbejde mv. De typiske ulykker sker fx på følgende områder:

- Fald fra køretøj ved manuel læsning/aflæsning af materiel, værktøj og materialer på lastbil. Ved fald fra lad under læsningen.
- Fald og snublen ved færden på sne og isbelagte færdselsveje. Ved bæring af værktøj og materialer på terræn og trapper, og når der 'skydes genvej' hen over oplagrede materialer og affald. Under oprydning på stillads. Pga. ujævnheder og tabte materialer på færdselsvejen og ved åbninger i stilladsdæk og uafdækkede åbninger i terræn. Ved færden på gulvinstallationer, glatte stilladser og regnvåd jord.
- Fingerklemning ved transport med stenvogn og trillebør på snæver transportvej.
- Akut fysisk overbelastning ved løft af materialer, der står lavt på gulv/dæk/terræn.

Tagdækningsvirksomhed

Top 6 ulykkestyper

Incidens* af anmeldte alvorlige arbejdsulykker 2007-2011 inden for tagdækningsvirksomhed

	2007	2008	2009	2010	2011	Gns.
31 Lodret bevægelse, fald, stødt på/mod	27,7	45,2	17,8	8,2	32,1	26,9
71 Akut overbelastning ved løft af	10,4	3,2	10,7	12,4	9,2	9,0
32 Vandret bevægelse, stødt på/mod (tilskadekomne er i bevægelse, genstand er ikke i bevægelse)	6,9	3,2	7,1	8,2	9,2	6,7
39 Andre typer fald, stød imod en stationær genstand - tilskadekomne er i bevægelse -, som ikke er anført her.	3,5		14,3	12,4	4,6	6,7
51 Kontakt med skærende genstand (kniv eller klinge)	3,5	12,9	7,1		9,2	6,7
73 Akut overbelastning ved vridning/drejning	3,5	6,5	7,1	4,1	13,7	6,7

**) Incidensen er beregnet som antallet af anmeldte alvorlige arbejdsulykker pr. 10.000 beskæftigede.*

Ovennævnte skademåder udgør de seks mest udbredte i branchen, som medfører mindst tre ugers sygefravær. 2020-strategien har fastlagt et reduktionsmål på 25 pct. for ulykker med et sådant langt sygefravær, og derfor skal forebyggelsesindsatsen særligt fokusere på reduktion af sådanne ulykker.

Fokusering på risici

Analysen af top seks skademåder i branchen viser, at ulykkerne oftest sker i forbindelse med nedenstående faktorer.

Arbejde på tag (skademåde 31 og 32)

Ved arbejde på tage, er de typiske ulykker nedstyrtning ved tagfod eller tagkant og i huller i tagfladen, samt ved gennemstyrtning igennem tagplader. Ulykkerne sker først og fremmest i følgende situationer:

- Nedstyrtning ved tagfod eller tagkant, typisk ved opstigning til tag eller nedstigning til stiger/stillads fra taget. Formodentligt ofte bærende på materialer.
- Herudover sker der flere fald på tag med evt. nedstyrtning til lavere niveau fra tag, når tagfladen er glat, og der ikke er sikret mod nedstyrtning ved tagfod eller tagkant.
- Gennemstyrtning gennem ikke bæredygtig tagbeklædning, og i en række tilfælde nedstyrtning i ikke afdækkede huller i taget.

Manuel håndtering, herunder bæring af materialer (skademåde 39, 71 og 73)

Ulykker med akut overbelastning ved løft og bæring sker typisk i følgende situationer:

- Ved bæring af især tagpap og til dels isolering. Ulykkerne fordeler sig på skader i ryg, albuer og skuldre.
- Ved løft, særligt løft af tagpapruller.
- Skæringsulykkerne sker bl.a. ved håndtering af kniv, sav og håndrundsav, hvor klingen har bevæget sig henover den hånd eller fod, der stabiliserede det

materiale, der blev skåret i. Der har været meget få beskrivelser af disse skader, og det er derfor ikke muligt at belyse dem yderligere.

Rod, uorden og ujævnt underlag (skademåde 39 og 73)
Ulykker under arbejde og færdsel ved fald i samme niveau og med akut overbelastning sker typisk i følgende situationer:

- Fald på færdselsveje, som er glatte, hullede, eller hvor der ligger affald mv. En forværrende faktor er, når der samtidigt bæres materialer og værktøj.

Bilag 5 – Kommissorium

Handleplan mod arbejdsulykker i bygge- og anlægsbranchen

Kommissorium

Baggrund

Regeringen og Enhedslisten har indgået en aftale om bedre forebyggelse og fastholdelse på arbejdsmarkedet.

Arbejdsmarkedets parter, Arbejdstilsynet og andre centrale aktører inden for bygge- og anlægsbranchen har med aftalen fået til opgave at udarbejde en handleplan om at styrke forebyggelsen af arbejdsulykker i bygge- og anlægsbranchen.

Formål

Medarbejdere i bygge- og anlægsbranchen er udsat for flere arbejdsulykker end medarbejdere i de fleste andre brancher. Antallet af anmeldte arbejdsulykker, herunder de alvorlige arbejdsulykker (amputationer, knoglebrud og omfattende vævsskader), er endvidere stigende i bygge- og anlægsbranchen.

Samtidig er der politisk enighed om den samlede målsætning om, at antallet af alvorlige arbejdsulykker set i forhold til antallet af beskæftigede skal være reduceret med 25 procent ved udgangen af 2020.

Derfor skal der udarbejdes en handleplan, der indeholder konkrete initiativer, som medvirker til at nedbringe antallet af arbejdsulykker i branchen. Handleplanen skal bidrage til en langsigtet og styrket forebyggende indsats i bygge- og anlægsbranchen, der understøtter målsætningen om, at antallet af alvorlige arbejdsulykker skal være reduceret med 25 procent i 2020.

Fokus i handleplanen er derfor initiativer, der har en langsigtet effekt og som samtidig har et potentiale i forhold til reduktion af især de alvorlige arbejdsulykker

Opgaven

Handleplanen udarbejdes af en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter i bygge- og anlægsbranchen, repræsentanter for bygherrer, projekterende og rådgivere samt Arbejdstilsynet. Arbejdsgruppen skal aflevere handleplanen til beskæftigelsesministeren med et katalog over konkrete initiativer, som en samlet arbejdsgruppe står bag.

Handleplanen skal udarbejdes på baggrund af kendt viden om de alvorlige arbejdsulykker samt forskningsbaseret viden om arbejdsulykker og hvordan de kan imødegås - særligt forskningsresultater der vedrører bygge- og anlægsbranchen - samt erfaringsbaseret viden om arbejdsulykkerne og deres årsager, og

erfaringsbaserede antagelser om effekten af virkemidler til imødegåelse af arbejdsulykker.

Omdrejningspunkterne i handleplanen er:

- Initiativer, der øger forebyggelsen i den enkelte virksomhed
- Initiativer, der sætter fokus på unge, lærlinge og nyansatte
- Initiativer, der øger forebyggelsen i løbet af det enkelte byggeprojekt, fra design, over projektering, til gennemførelse
- Initiativer, der øger de enkelte aktørers viden og forståelse for sikker planlægning og udførelse af byggearbejde
- Initiativer, der understøtter samarbejdet om arbejdsmiljø på byggepladsen
- Initiativer, der understøtter den grundlæggende planlægning af byggepladserne og arbejdsprocesserne

Rammer

Der er på flere punkter netop sat ind med tiltag inden for bygge- og anlægsbranchen, som lægger en god ramme for udvikling af nye initiativer.

Det gælder bl.a. handleplanen fra 2006 om en fælles indsats for større sikkerhed i byggebranchen, som har bidraget til at få taget hånd om behovet for centrale regelændringer. Denne handleplan bygger videre på de initiativer, der er taget med handleplanen fra 2006.

Ligeledes er Arbejdstilsynet blevet tilført flere ressourcer og vil gennemføre flere landsdækkende kontrolaktioner på byggepladser samt en forstærket kontrol- og dialogindsats på byggepladserne bl.a. i forhold til bygherrens pligter.

Samtidig bliver der i andet regi taget fat om udfordringerne med social dumping. Derfor er social dumping ikke et selvstændigt fokusområde for handleplanens initiativer, men de udenlandske virksomheder og udenlandsk arbejdskraft kan indtænkes på lige fod med danske virksomheder og dansk arbejdskraft.

Det forventes, at nye initiativer i handleplanen er omkostningsneutrale, såvel i forhold til administrative byrder for virksomhederne, som i forhold til omkostninger for det offentlige.

Organisering og arbejdsform

Arbejdsgruppen består af 5 repræsentanter fra arbejdstagersiden, 5 repræsentanter fra arbejdsgiversiden, 3 repræsentanter fra bygherrer, projekterende og rådgivere og repræsentanter fra Arbejdstilsynet. Sekretariatsfunktion og mødeledelse varetages af Arbejdstilsynet.

- Der holdes i alt 4 møder i arbejdsgruppen.
- Der udpeges på første møde en række centrale temaer, som drøftes på baggrund af et oplæg fra Arbejdstilsynet. Oplægget udsendes forud for mødet.
- Der udarbejdes et konklusionsreferat af hvert møde, som forelægges til godkendelse i arbejdsgruppen.

- Arbejdsgruppen skal aflevere handleplanen til beskæftigelsesministeren i eftersommeren 2013 med et katalog over initiativer, som en samlet arbejdsgruppe står bag.
- Arbejdsgruppen indkaldes senere i 2013 til orientering om ministerens besluttede initiativer på baggrund af ovenstående katalog.

Frist

Arbejdsgruppen skal afrapportere til beskæftigelsesministeren i eftersommeren 2013.